

Fredagen den 9 maj

Fredagen den
9 maj 1980

Kl. 09.00

Om lantmäteri-
taxan

§ 1 Justerades protokollet för den 30 april.

§ 2 Om lantmäriteritaxan

Statsrådet GEORG DANELL erhöll ordet för att besvara *Rune Rydén* (m) den 17 april anmälda fråga, 1979/80:430, och anförde:

Herr talman! Rune Rydén har frågat mig om jag anser att lantmäriteritaxan ligger på en rimlig nivå och om det är i överensstämmelse med svensk förvaltningspraxis att avgift tas ut även om förrättning inte slutförs.

Lantmäriteritaxan höjdes med 28 % för flertalet förrättningar den 1 januari 1980. Höjningen var nödvändig för att vi skall kunna upprätthålla den av riksdagen fastlagda principen att taxeavgifterna skall täcka kostnaderna för förrättningsverksamheten. Jag anser emellertid att höjningen är mycket stor, framför allt med tanke på att lantmäriteritaxan har höjts kraftigt under senare år. Denna utveckling måste vi försöka bryta.

Jag har därför på regeringens uppdrag nyligen tillkallat en utredare med uppgift att allsidigt se över lantmäriteritaxan. Utredningsuppdraget inrymmer också frågan om hur man skall täcka kostnaderna för förrättningar som inte slutförs.

I utredningsdirektiven anføres bl. a. följande. En grundläggande utgångspunkt för översynen av taxan är att ersättningarna för den samlade förrättningsverksamheten också i fortsättningen skall grundas på verksamhetens självkostnader. Samma princip bör så långt möjligt gälla också för de enskilda förrättningarna. Det är också viktigt att lantmäriteritaxan utformas så att den främjar rationalisering och effektivisering av verksamheten. Härigenom kan taxenivån hållas nere. En ny taxa bör självfallet också utformas så att sakägarna lätt kan förstå och acceptera principerna för taxesättningen.

RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret om lantmäriteritaxorna.

För tre år sedan frågade jag dåvarande bostadsministern om den då helt nya taxekonstruktionen och fick till svar, att om de genomsnittliga kostnaderna för de olika typfallen av inställd förrättning inte svarade mot de ersättningar som tas ut kommer ersättningarna självfallet att justeras.

De nya s. k. sakersättningarna som gäller fr. o. m. den 1 januari 1980 har blivit bättre i detta avseende, genom att den procentuella andelen av fullgjord förrättning, dvs. där avstyckning eller klyvning har skett, har minskat och ger möjligheter till större variation. Men även i de fall där arbetsinsatsen betraktas som mycket ringa tas en avgift ut på minst 10 % av

Fredagen den
9 maj 1980

*Om lantmäteri-
taxan*

beloppet för genomförd förrättning. Det innebär oftast att fastighetsbildningsmyndigheten bara har lagt upp ett registerkort och diariefört ärendet. För detta tar man ut en avgift på 10 % av 3 500 kr., dvs. 350 kr. Fastighetsbildningsmyndigheter som jag haft kontakt med har därför sett sig föranlåtna – på förfrågan från människor som vänder sig till myndigheten – att meddela att om ärendet återkallas kommer en sådan här avgift att tas ut.

Den nya taxan från den 1 januari innebär en enligt min mening uppseendeväckande höjning, och den har av många upplevts som alltför hög – tydligen även av statsrådet. Att ha sakersättningar enligt den nu tillämpade schablonmodellen kan säkert vara bra och riktigt, men när allmänheten upplever nivån som alltför hög – efter rundringning till olika fastighetsbildningsmyndigheter har jag funnit att även de har den uppfattningen – finns det all anledning att göra en översyn. Att man t. ex. får betala 4 100 kr. för en enkel avstyckning på platsen som är klar på någon halvtimme, innebär att allmänheten förlorar förtroendet för att myndigheten gör rättvisa taxesättningar.

Det är därför med stor tillfredsställelse jag konstaterar att statsrådet Georg Danell i svaret på min fråga säger att han uppfattar taxan som alltför hög och att den nuvarande utvecklingen måste brytas.

Jag ser också mycket positivt på att en utredare har tillkallats för att se över lantmäteritaxan. Jag hoppas naturligtvis att utredaren kommer att arbeta mycket skyndsamt, så att vi inom relativt kort tid kan få en allmän översyn av den nuvarande lantmäteritaxan.

Statsrådet GEORG DANELL:

Herr talman! Jag vill vidimera den del av Rune Rydéns anförande som gäller att detta är en fråga som upplevs som allvarlig såväl av kunder hos lantmäteriet som av dem som arbetar inom lantmäteriet. Eftersom det också finns stor oro bland flera av oss politiker över den utveckling som varit både när det gäller taxans höjd och när det gäller delar av konstruktionen finns det alla skäl att nu genomföra det utredningsarbete som jag just har startat.

Jag hoppas att vi skall kunna komma fram till rimliga lösningar på kort tid, men också att det under utredningsarbetets gång då och då skall kunna presenteras dellösningar så att vi kan få en hyfsning av i första hand den mycket starka kostnadshöjning av taxan som har skett under senare delen av 1970-talet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 3 Om åtgärder för att säkerställa trandansen vid Hornborgasjön, m. m.

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara *Sten Svenssons* (m) den 17 april anmälda fråga. 1979/80:432, och anförde:

Herr talman! Sten Svensson har frågat mig om jag är beredd att redovisa förutsättningarna för att påskynda en långsiktig lösning för att säkerställa trandansen vid Hornborgasjön samt om jag kan ge besked om på vilken ort och vid vilken tidpunkt det i Skaraborgs län aktuella etanolprojektet kan igångsättas.

Ett flertal åtgärder har under senare år prövats för att tranorna – som tidigare – i stort antal skall kunna samlas vid Hornborgasjön. Som frågeställaren framhållit är den kanske viktigaste frågan i detta sammanhang tranornas tillgång till föda, och då i första hand potatis. Enligt vad jag erfarit arbetar naturvårdsverket och länsstyrelsen i Skaraborgs län tillsammans med kommuner och landsting för att lösa detta problem. De försöker genom flerårsavtal med markägarna få till stånd en potatisodling om ca 20 ha, vars huvudsakliga syfte skulle vara att förse tranorna med den erforderliga potatisen. Genom de förhandlingar som pågår bör förutsättningar kunna skapas för att på lång sikt behålla den betydande turistattraktion som trandansen vid Hornborgasjön utgör.

Vad gäller frågan att lokalisera etanoltillverkningen till Skaraborgs län vill jag anföra följande:

Det s. k. Skaraborgsprojektet har nyligen presenterats vid en uppvaktning för industri- och energiministrarna och mig själv. Projektet studeras f. n. inom regeringskansliet.

Det är för tidigt att uttala sig om frågan huruvida Skaraborgsprojektet kan få någon avgörande betydelse för potatisodlingen i Skaraborgs län. Det bör påpekas att i projektet, som ju är att betrakta som ett försöksprojekt, kommer att som råvara utnyttjas avfallspotatis och överskottsspannmål. I varje fall på kort sikt torde därför projektet, om det kommer till stånd, inte medföra någon ökad potatisodling inom Skaraborgs län.

Jag uppfattar emellertid Skaraborgsprojektet som intressant inför övervägandena om en etanolproduktion i Sverige. En särskild utredning håller f. n. på att undersöka de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för tillverkning av etanol ur sockerbetor och andra produkter. Enligt min mening bör etanolutredningens resultat avvaktas innan slutlig ställning tas till eventuellt statligt engagemang i Skaraborgsprojektet.

Jag är sålunda inte nu beredd att ge besked om på vilken ort och vid vilken tidpunkt som det planerade Skaraborgsprojektet kan startas.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret, som jag finner vara hållet i en mycket positiv anda.

Den unika och världsberömda trandansen vid Hornborgasjön måste säkerställas för framtiden. Hornborgasjöns roll som samlingsplats för tranor

Om åtgärder för att säkerställa trandansen vid Hornborgasjön, m. m.

Fredagen den
9 maj 1980

*Om åtgärder för
att säkerställa
trandansen vid
Hornborgasjön,
m. m.*

är av alldeles för stort värde för naturvård och turism för att tranorna skall tillåtas försvinna från området.

Tranornas antal vid sjön har stadigt minskat ända sedan brännvinsbränneriet på Stora Bjurums gods lades ned och därmed också den stora potatisodlingen. I år har antalet tranor glädjande nog ökat, men det återstår att se om detta är en tillfällighet eller om den långsiktiga negativa trenden har brutits.

Det är emellertid fullt klarlagt att tranornas intresse för markerna runt Hornborgasjön som dans- och rastplats under sin färd mot häckningsplatserna i norr beror på just potatisen.

Sedan jag väckte denna fråga har, som statsrådet också nämnde i sitt svar, ett värdefullt initiativ tagits av naturvårdsverket, länsstyrelsen och landstinget i Skaraborgs län samt berörda kommuner vid ett gemensamt sammanträde för några dagar sedan just i avsikt att åstadkomma en lösning, om än tillfällig, i den riktning som är önskvärd.

Med anledning av att staten i ett annat sammanhang har påtagit sig det fulla ansvaret för Hornborgasjöns restaurering vill jag fråga jordbruksministern hur han ser på huvudmannaskapet när det gäller de åtgärder som vi nu diskuterar. Bör inte staten i konsekvens med riksdagsbeslutet om Hornborgasjön även svara för kostnaderna för de åtgärder som på lång sikt måste vidtas för att bevara Hornborgasjöns roll som samlingsplats för tranor? Det är ju en naturvårdsfråga av synnerligen stort värde långt utanför kommunernas och länets gränser. Det är kort sagt fråga om en riksangelägenhet.

Den bästa lösningen synes vara att återuppta en regelrätt odling av potatis som skulle motsvara förhållandena före 1971, då nämnda storodling vid Stora Bjurum lades ned. Om vi får den planerade försöksanläggningen för etanolframställning, skulle förutsättningarna för att åstadkomma just denna långsiktiga lösning kunna förbättras. Med hänvisning till detta kan vi konstatera att det finns ytterligare ett starkt skäl som talar för att man bör välja just Skaraborgs län vid lokaliseringen av denna försöksanläggning. Jag har därför efterlyst besked om var och när det planerade etanolprojektet kan startas. Jag har inte fått något konkret svar i dag men vill fråga jordbruksministern: När kan man räkna med att få besked? Är jordbruksministern beredd att påskynda utredningen?

Förutom etanolprojektets regionalpolitiska betydelse kan projektet innebära att vi får ytterligare möjligheter att säkerställa de ekologiska förutsättningarna för att kunna ha kvar tranorna vid Hornborgasjön. Det är ju ett unikt skådespel på våra ränder, som blivit internationellt uppmärksammat och som vi måste kunna bevara till kommande generationer.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Det är naturligtvis önskvärt att säkerställa att ett stort antal tranor även i framtiden dansar vid Hornborgasjön. Jag vill emellertid framhålla att tranan som art inte på något sätt är hotad här i Sverige eller är i behov av särskilda skyddsåtgärder för sin fortsatta existens. Det största värdet med den stora mängd tranor som samlas vid Hornborgasjön ligger

snarare i dess betydelse för turistnäringen. Det vore därför naturligt om berörda kommuner och landsting hjälpte till att säkerställa trandansen. Jag hoppas att de pågående överläggningarna kommer att leda till resultat. Därmed skulle förutsättningarna vara goda att för lång tid framåt säkerställa trandansen vid Hornborgasjön.

Enligt min mening berör de frågor som Sten Svensson ställt två helt skilda problem. Det kan inte vara rimligt att som en långsiktig lösning för trandansen vid Hornborgasjön påskynda eller påverka behandlingen av frågan om en eventuell etanolproduktion i Skaraborgs län. Denna fråga får lösas från helt andra utgångspunkter. Jag hoppas att jag kan ge ett mera definitivt besked när den pågående utredningen blir färdig med sitt arbete i sommar.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Det som är av avgörande betydelse för att kunna säkerställa den s. k. trandansen vid Hornborgasjön är just tillgången på potatis. Försvinner den, försvinner också det här unika skådespelet som har stor betydelse för turismen liksom också för naturvården i området, vilket jordbruksministern också intygade. Självfallet kommer de berörda kommunerna – själv är jag fullmäktiges ordförande i en av dessa kommuner – liksom landstinget att ta ett ansvar. Det kan vi vara överens om. Men med tanke på att frågan är av så stor rikspolitisk betydelse och väckt intresse långt utanför landets gränser anser vi att även staten borde ta ett motsvarande ansvar. Det var på den punkten som jag ville ha ett besked av jordbruksministern. Jag menar inte att det här etanolprojektet kommer att lösa problemen. Jag tror att det kan vara ett av många bidrag till att öka förutsättningarna för en regelrätt potatisodling i området. Och kan vi på olika sätt medverka till att få till stånd en potatisodling av rejält format bör vi begagna de möjligheterna. Det skulle vara ett väsentligt bidrag när det gäller att lösa den fråga som vi tydligen är överens om att det är angeläget att få en långsiktig lösning på så snart som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 4 Om åtgärder för att minska blyutsläppen från Laisvallgruvan i Arjeplog, m. m.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara Paul Lestanders (vpk) den 15 april anmälda fråga, 1979/80:424, och anförde:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder dels för att minska utsläppen och få stopp för blyutsläppen från Laisvallgruvan till Laisälven och Aisjaure, dels för att bottenrensnings- och återställningsarbeten skall utföras.

Koncessionsnämnden för miljöskydd lämnade 1975 tillstånd till Bolidens

Fredagen den
9 maj 1980

*Om åtgärder för
att minska blyut-
släppen från Lais-
vallgruvan i Arje-
plog, m. m.*

malmbrytning och anrikning i Laisvall. Bolaget ålades att i samråd med naturvårdsverket utreda frågan om lämplig typ av rening av gruvvattnet och avloppsvattnet från anrikningsverket. Den slutliga prövningen av villkoren för dessa utsläpp uppskötts i avvaktan på utredningarna. Koncessionsnämnden har därefter efter förslag från bolaget bl. a. beslutat att gruvvattnet skall undergå höggradig rening. Bolaget skall till den 1 januari 1982 redovisa erfarenheterna av denna rening till koncessionsnämnden. När det gäller utsläppen till Aisjaure har bolaget kommit in med förslag till reningsåtgärder i mars i år. Denna fråga prövas nu av koncessionsnämnden.

Av min redovisning framgår att miljöfrågorna vid Laisvallgruvan varit föremål för en omfattande prövning vid koncessionsnämnden. Prövningen pågår fortfarande i vissa delar. Miljöskyddsprövningarna har bl. a. omfattat sådana problem som Paul Lestander tar upp i sin fråga. När det gäller frågan om bottenrensningsarbeten har emellertid enligt vad jag erfarit några förslag inte aktualiserats vid prövningen. Det är inte möjligt för mig att här göra en bedömning av lämpligheten av sådana åtgärder i detta fall. Ofta kan åtgärder av detta slag vara tveksamma från miljösynpunkt genom att skadliga ämnen som nu är bundna på botten rivs upp. Bl. a. svårigheter av detta slag har föranlett att koncessionsnämnden hittills endast i mycket begränsad utsträckning ansett sig kunna förordna om återställningsarbeten i vattenområden. Det bör här anmärkas att frågan om återställningsarbeten utgör en av de återstående huvudfrågorna för den sittande miljöskyddsutredningen.

PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret på frågan.

Fiskeriintendenten i övre norra distriktet har 1979 gett ut en PM om metallanalyser på fisk från Laisälvens och Skellefteälvens vattensystem. Redovisningen avser inverkan till följd av utsläppen från Laisvalls gruva. Där konstateras att ytterligare provtagningar på vidgade provområden behövs. Vidare pekas på de summaeffekter man kan uppnå genom förekomsterna av zink och kadmium. I ännu högre grad torde den starkt förstärkta verkan som olika xantater utövar tillsammans med bly ha negativ effekt på vattenmiljön. Xantater används som samlarreagens i flotationsprocessen vid malmanrikning.

De undersökningsresultat som presenteras i den tidigare nämnda skriften visar svartlistningsvärden för kvicksilver på gädda, muskelprov, vid ett tillfälle i Skellefteälvens vattensystem: harr, Laisälven, 7 prover, svartlistningsvärden för lever; sellak, Laisälven, 2 av 5 prov för lever; rom storsik, ett prov i Aisjaure med svartlistningsvärden: lake, Laisälven, enstaka fiskar, svartlistningsvärde lever och muskler: lake, Aisjaure, svartlistningsvärde lever, två prov; sik, Aisjaure, lever 4 prover med sådana värden. Laisvalls gruva är viktig för den svenska blyproduktionen. Den ger arbete för Arjeplogsborna. Gruvdriften i Laisvall ger ett betydelsefullt tillskott till Boliden Metall AB:s vinster. Det kan dock aldrig ha varit någons avsikt att denna verksamhet skulle få skada eller förstöra betingelserna för fiskproduktion eller reproduktion i två huvudälvar. Fiskerisakkunniga påpekar i ett

avsnitt i åberopad skrift att reproduktionen av sik kan vara hotad.

Kommer jordbruksministern att tillse att här framförda synpunkter beaktas i sittande miljöskyddsutredning?

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Samtliga de frågor som Paul Lestander tar upp är under prövning på olika sätt. Anledningen till att de är uppmärksammade är naturligtvis de problem som bl. a. Paul Lestander har redovisat. Den sittande utredningen har att ta upp särskilt de problem som Paul Lestander här har pekat på.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Om ökat stöd till nyetablerade jordbruk i Norrbotten

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara Paul Lestanders (vpk) den 25 april anmälda fråga, 1979/80:440, och anförde:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig om jag avser att vidta sådana åtgärder att nyetablerade jordbruk i regionalpolitiskt prioriterade områden kan fortleva och ges nödvändig likviditet så att de regionalpolitiska målsättningar, som sådana jordbrukssatsningar ursprungligen var ett led i, kan uppfyllas.

Enligt riksdagens beslut år 1977 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken skall denna ges sådan inriktning att jordbruket och därtill knutna verksamheter kan medverka i en aktiv regionalpolitik. Samtidigt betonades att rationaliseringspolitiken skall kunna fungera som ett regionalpolitiskt instrument. Därför anpassades också formerna för de statliga stödinsatserna till de regionala och lokala förhållandena. Samtidigt beslöts om ett regionalpolitiskt rationaliseringsstöd. Stödet utgår i form av bidrag – som ett komplement till det allmänna kreditstödet – i områden med sämre förutsättningar för jordbruksproduktion. Stödet har sedermera kompletterats med ett särskilt glesbygdssöd till bl. a. lantbruksföretag.

Ett särskilt prisstöd utgår också sedan länge till jordbruket i norra Sverige. Syftet med prisstödet är att höja lönsamheten hos jordbruket i dessa delar av landet till en nivå som är jämförbar med den som uppnås vid det mellansvenska jordbruket. Prisstödet har nyligen setts över. Förslag till ett förbättrat stöd har nu lagts fram i propositionen om reglering av priserna på jordbruksprodukter.

Det rådande ränteläget har medfört att likviditetsproblem har uppstått vid sådana jordbruks- och trädgårdsföretag som startats under de senaste åren eller där större investeringar gjorts, inte minst i norra Sverige. Det är angeläget att utvecklingen inte leder till att företagare med välskötta företag kommer på obestånd och att därmed den statliga rationaliseringspolitiken inte får avsedd effekt. Regeringen har därför i februari i år uppdragit åt

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

*Om ökat stöd till
nyetablerade jord-
bruk i Norrbotten*

Fredagen den
9 maj 1980

*Om ökat stöd till
nyetablerade jord-
bruk i Norrbotten*

lantbruksstyrelsen att efter samråd med statens jordbruksnämnd kartlägga situationen för högt skuldsatta lantbrukare och trädgårdsföretagare samt redovisa alternativa förslag till åtgärder som kan behövas för att klara de likviditetsproblem som skuldsättningen kan medföra. Lantbruksstyrelsen väntas inom kort redovisa sitt uppdrag.

Först sedan lantbruksstyrelsen har lämnat sin redovisning är jag beredd att ta ställning till vilka konkreta åtgärder som kan behöva vidtas. Jag vill då understryka att de nyetablerade lantbrukarnas situation kommer att särskilt beaktas.

PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret.

Jordbrukarnas facktidskrift Land nr 18 speglar väl många jordbrukares situation: "Norrbottens Lantmän har börjat stoppa leveranser till de värst skuldyngda jordbrukarna i länet."

Gävleborgs LRF uttalar vid länsförbundsstämman: "Mot bakgrund av den enormt snabba kostnadsökningen när det gäller både produktionsmedel och kapital ser vi med stor oro på att rationellt uppbyggda och brukade lantbruksföretag hotas av konkurs."

"Vi har det värst" uttalade Per Stjernström vid LRF Jämtlands länsförbundsstämma. Referatet från Västerbotten talar om faktorer som på kort tid satt många jordbrukare i en allvarlig ekonomisk kris. Konkursshotet svävar över många av dem.

I samtliga citerade uttalanden hänvisas till högräntepolitikens verkningar. Man kan också konstatera att en brist på regionalpolitisk helhetssyn präglar regeringens jordbrukspolitik. Etableringar har stimulerats, men följdåtgärder har förbisetts. En sådan åtgärd vore förbättrad markavvattning.

Avser jordbruksministern att vidta åtgärder för att lösa markavvattningsfrågan? Kommer ett eventuellt förslag till lösande av markavvattningsproblemet att lägga över ansvaret därför på fattiga Norrlandskommuner, eller skall staten svara för dessa kostnader? Kommer regeringen att utarbeta en långsiktig plan för bibehållande av dessa jordbruk? De har startats och drivits som en nödvändig regionalpolitisk insats.

Efter det besked som jag nu har fått vill jag ställa ytterligare en fråga: Kommer jordbruksministern att tillse att den utredning som sysslar med de här frågorna arbetar med sådan skyndsamhet att den snabbt kommer att ge nödvändigt resultat?

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag är starkt medveten om den besvärliga ekonomiska situationen inom jordbruket, och det är också därför som lantbruksstyrelsen har fått det här uppdraget från regeringen.

När det gäller avvattningsfrågorna – och om Paul Lestander då speciellt tänker på Norrbotten och det s. k. fyrkantsprojektet – vill jag svara att den frågan är under beredning i regeringskansliet. Självfallet kommer de utredningar som arbetar med de här frågorna att arbeta med skyndsamhet.

PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Efter det senaste svaret vill jag säga att om utredningarna kommer att arbeta med den skyndsamhet som nu aviseras, får jag tacka jordbruksministern ytterligare.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Om beredskapen för oljekatastrofer i haven, m. m.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara Jens Erikssons (m) den 28 mars anmälda interpellation, 1979/80:172, och anförde:

Herr talman! Jens Eriksson har, mot bakgrund av den nyligen inträffade katastrofen vid oljefälten i Nordsjön, frågat mig om jag avser att ta upp en diskussion om beredskapen för stora oljekatastrofer i de öppna haven och om höjande av säkerheten. Jens Eriksson har vidare frågat mig om jag på internationell nivå ämnar ta upp en diskussion om den förstörelse av haven som oljeutvinningen orsakar.

Frågan om beredskapen mot stora oljekatastrofer i de öppna haven har behandlats av 1977 års oljeskyddskommitté i betänkandet Beredskap mot oljeutsläpp till sjöss. Kommittén tillsattes av dåvarande kommunministern efter oljeutflödet i april 1977 vid borrhullplattformen Bravo.

Kommittén bedömer att oljeutvinningen i Nordsjön inte utgör ett större föroreningshot mot svenskt kustområde än nu förekommande oljetransporter runt våra kuster. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Sverige har under en tioårsperiod använt avsevärda resurser för att bygga upp en organisation för oljebekämpning till havs och i kustvattnen. Ansvarigt organ har varit tullverkets kustbevakning. Denna organisation har resurser och erfarenheter som står sig väl vid en internationell jämförelse. Flera framgångsrika bekämpningsoperationer har också genomförts. Erfarenheter från senare tid har dock visat på vissa begränsningar i möjligheterna att effektivt bekämpa oljeutsläpp till sjöss. Hårt väder, mörker och is är exempel på sådana begränsningar.

Oljehotet mot vår känsliga kust- och skärgårdsmiljö och svårigheterna att effektivt bekämpa eventuella utsläpp var bakgrunden till att jag enligt regeringens bemyndigande i juni 1978 tillkallade en särskild utredningsman med uppgift att utreda frågan om åtgärder mot olje- och kemikalieskador till sjöss. Utredningsmannens betänkande Ren Tur – program för miljösäkra sjötransporter har remissbehandlats och bereds f. n. i jordbruksdepartementet. Vissa beslut med anledning av betänkandet togs redan i augusti 1979. Avsikten är att de olika utredningsförslag som föreligger skall ligga till grund för ett förslag till ett samlat handlingsprogram för att minska miljöriskerna vid sjötransporter av olja och kemikalier.

När det gäller frågan om att på internationell nivå ta upp en diskussion om den förstörelse av haven som oljeutvinningen orsakar vill jag framhålla

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

*Om beredskapen
för oljekatastrofer
i haven, m. m.*

*Om beredskapen
för oljekatastrofer
i haven, m. m.*

följande. Visst samarbete i frågan har sedan flera år ägt rum inom den internationella sjöfartsorganisationen (IMCO). Sverige har i FN:s generalförsamling hösten 1979 föreslagit att FN:s miljöprogram i Nairobi skulle få i uppdrag att utarbeta ett förslag till utvidgat FN-samarbete i fråga om oljeutvinning på havsbotten och därmed sammanhängande säkerhetsfrågor. Vid ett möte som nyligen hållits med styrelsen för FN:s miljöprogram har jag ånyo tagit upp frågan. Några direkta beslut av miljöstyrelsen i denna fråga har det tyvärr inte varit möjligt att få fram nu, men vissa inledande studier kommer att utföras fram till nästa styrelsemöte, då frågan kommer upp igen. Från svensk sida kommer vi att aktivt delta i detta arbete.

Med hänsyn till de risker för skada för fisket som föreligger om olyckor inträffar i Nordsjön är det också angeläget att oljeskyddsfrågorna bevakas på det nordiska planet. Sverige har därför, bl. a. i det nordiska kontaktorganet för fiskefrågor, nyligen tagit upp frågan om problemen med oljespill. Vår avsikt är att från svensk sida även i detta forum aktivt delta i arbetet mot den förstörelse av haven som oljeutvinningen kan försorsaka.

JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret.

För mig ligger det nära till hands att reagera när en olycka av det slag som berörs i interpellationen händer. Omedvetet gör man reflektionen: Vad hade hänt om det hade varit ett borrhorn i stället? Förutom att många människoliv skulle ha gått till spillo hade man fått ett borrhål, som hade sprutat olja, och man hade inte ens vetat om det hade gått att stoppa. Vad händer om vi får en sådan katastrof? En förespråkare för danskt fiske sade för en tid sedan att om detta hade varit ett borrhorn hade det varit en katastrof för danskt fiske. Det är klart att det i första hand skulle ha påverkat fisket i Nordsjön. Men vad hade hänt med Skagerack och Kattegatt?

När jag var barn hittade jag en gång en flaskpost på en holme utanför min hemö. Den var utsänd från Aberdeen i Skottland. Jag sände den tillbaka och erhöll i ersättning härför 90 öre. Den var ett bevis för att strömmarna sätter från Nordsjön och in mot Bohuskusten. Jag har flera bevis härför. Hundratals eller kanske tusentals fiskelådor med stämplor från Hull och Aberdeen har under årens lopp hamnat på vår kust till stor glädje för våra skärgårdsfiskare som använder dem till ålsumpar. Men de är samtidigt ett talande bevis för att det som släpps ut i Nordsjön mycket väl kan hamna på vår kust. Jag vill erinra om att det i den olja som smetade ned Bohuskusten efter Bravokatastrofen fanns hjälmar och skyddskläder från plattformarna i Nordsjön. Jag har därmed inte sagt att det var olja från Bravo vi fick. Det saknas bevis härför.

Jordbruksministern hänvisar till vad som gjorts i anledning av Bravokatastrofen. Undersökarna har kommit fram till att oljeborrningen inte utgör ett större föroreningshot mot svenskt kustområde än nu förekommande oljetransporter runt våra kuster. Även om jag inte delar den uppfattningen är det illa nog ändå. Det söl som förekommer normalt och som inte kan undvikas vid oljeutvinning i öppna havet är allvarligt. Men ett brott på en

ledning kan i praktiken få vilka följder som helst. Jag har även observerat att efter det inträffade blir borrhornen föremål för besiktningar med jämna mellanrum. Det är ett steg i rätt riktning. Jag konstaterar vidare av svaret att problemet har tagits upp inom FN, och det är min förhoppning att resultat kan uppnås utan alltför stor fördröjning.

Frågan har även tagits upp av nordiska kontaktorganet för fiskefrågor. Det skedde vid det sammanträde som ägde rum i Reykjavik den 22 april. Jag deltog i detta sammanträde och är glad för att frågan togs upp från svensk sida. Det är riktigt att man på alla områden gör vad man kan för att öka säkerheten och därmed minska riskerna. Den norska delegaten Kjell Raasokk lovade att vid nästa sammanträde, som äger rum i Stockholm i höst, norsk expertis skulle lämna en redogörelse för de undersökningar som gjorts från norsk sida och de resultat som därvid kommit fram.

Det har förekommit uppgifter i pressen att Sverige inom den närmaste tioårsperioden kommer att i stor skala ägna sig åt oljeutvinning i Östersjön. Vilka fakta som finns bakom dessa uppgifter vet jag inte, och jag tror heller inte att jordbruksministern kan ge ett svar. Därför avstår jag från att ställa frågan. Den som lever får se.

Om dessa uppgifter har någon grund finns det i varje fall anledning att med skärpt vaksamhet följa utvecklingen och ställa kraven högt. Jag har i min interpellation sagt att det inte är en angelägenhet för den eller de stater som härskar över området, utan det är en sak som berör oss alla.

Det är därför min förhoppning att jordbruksministern inte drar sig för att ta upp problemen till diskussion med berörda parter. Det är det första steget mot en förbättrad säkerhet och därmed ett ökat skydd för vår miljö och vår näring.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag kan i långa stycken dela Jens Erikssons uppfattning. Jag vill bara påpeka att när han hänvisar till interpellationssvaret och i min mun lägger ett uttalande, att oljeutvinningen i Nordsjön inte utgör ett större föroreningshot mot svenskt kustområde än nu förekommande oljetransporter runt våra kuster, så rör det sig om ett citat av vad utredningen säger. Jag har i den delen inte gjort någon bedömning – utredningens betänkande är på remiss.

I övrigt vill jag säga att jag förstår Jens Erikssons engagemang i de här frågorna, och jag värdesätter att Jens Eriksson i det nordiska kontaktorganet har drivit frågorna. Jag försäkrar att vi kommer att med kraft driva dessa frågor även fortsättningsvis på det internationella planet. Det är en svår internationell fråga att få alla stater med i det här arbetet, men vi kommer att fortsätta arbetet.

JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag sade i mitt anförande att utredningen hade kommit till den här slutsatsen. Jag lade inte de orden i jordbruksministerns mun.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

*Om beredskapen
för oljekatastrofer
i haven, m. m.*

Fredagen den
9 maj 1980

*Meddelande om
interpellations svar*

*Om industrisys-
selsättningen i
Värmlands län*

§ 7 Meddelande om interpellations svar

1979/80:177 om arbetsmarknaden i Norsjö kommun

*1979/80:178 om åtgärder för att trygga tillgången på råvara till skogsindu-
strin*

*1979/80:184 om vissa instruktioner till statens representanter på förenade
fabriksverkens bolagsstämmor*

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Bl. a. med anledning av en längre tjänsteresa kan jag inte besvara tre interpellationer, som ställts till mig, inom föreskriven tid. Det gäller interpellation nr 177 av Arne Nygren, interpellation nr 178 av Rune Jonsson och interpellation nr 184 av Olle Wästberg i Stockholm. Interpellationerna nr 177 och 184 besvaras den 2 juni, interpellation nr 178 besvaras i samband med att motioner angående skogsindustrin behandlas i kammaren, preliminärt den 13 maj.

§ 8 Om industrisysselsättningen i Värmlands län

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Raul Blüchers* (vpk) den 17 april anmälda interpellation, 1979/80:180, och anförde:

Herr talman! Raul Blücher har frågat mig om jag dels anser att den förvärrade situationen för industrisysselsättningen i Värmlands län påkallar särskilda statliga åtgärder, dels vilka åtgärder jag avser vidta för att hindra en fortsatt utflyttning ur Värmlands län och med en sådan utflyttning sammanhängande följder för de berörda kommunerna.

Bakgrunden till frågan är att Billerud AB nyligen tillkännagett planer på att lägga ner delar av sin verksamhet vid Skoghalls och Gruvöns massa- och pappersindustri. Vidare har Karlstads Mekaniska Werkstad AB meddelat att arbetsstyrkan i Karlstad skall minska och Vänerskog AB att bruket i Deje måste läggas ner. Varslen innebär att sammanlagt drygt 1 200 arbeten försvinner i kommunerna Grums, Hammarö, Karlstad och Forshaga.

Vad gäller den i interpellationen nämnda utflyttningen ur Värmlands län vill jag påpeka att Värmland sedan år 1974 haft en större inflyttning än utflyttning. Beträffande de särskilt omnämnda kommunerna har även dessa haft en förhållandevis positiv flyttningsbild under senare år.

Värmland har en besvärlig sysselsättningssituation. Enligt arbetskraftsun-
dersökningarna har sysselsättningen inom tillverkningsindustrin minskat med mer än 10 % under de tre senaste åren, vilket är dubbelt så mycket som i riket i genomsnitt. Industrisysselsättningen är ett stort problem, och sysselsättningssituationen har förvärrats genom de senaste åren strukturom-
vandling inom länets basindustri. Totalt sett har dock sysselsättningen ökat under de senaste tre åren i länet, en ökning som är något större än för riket.

När det gäller det av Vänerskog ägda Deje Bruk AB, med 220 anställda, pågår enligt vad jag erfarit ansträngningar för att undvika en total nedläggning.

Den aviserade neddragningen med 300 personer vid Karlstads Mekaniska Werkstad ökar företagets möjligheter att överleva på sikt. Samarbete med andra företag underlättas genom att företaget blir mer attraktivt som partner. De fackliga organisationerna är väl medvetna om Karlstads Mekaniska Werkstads besvärliga situation och behovet av en effektivisering av verksamheten. Formerna för en effektivisering har diskuterats i olika arbetsgrupper där de fackliga organisationerna deltar, liksom löntagarkonsulten i Nordstjernen.

En utredningsgrupp inom Billerud-Uddeholm har presenterat ett förslag till strukturplan för Skoghalls och Gruvöns massa- och pappersindustri. Planen är ett förslag till handlingsprogram för de närmaste tre till fem åren.

Skoghallsfabriken har 1 500 anställda. I strukturplanen föreslås att man där skall investera ca 500 milj. kr. i bl. a. utbyggnad av en säckpappersmaskin. Sulfittfabriken och två mindre pappersmaskiner skall enligt planen dock läggas ned och personalen reduceras med ca 500 personer.

Vid Gruvöns bruk, som har 1 600 personer sysselsatta, skall ca 1 000 milj. kr. investeras i en ny flerskiktmaskin och i utbyggnad av en pappersmaskin. Förädlingsfabriken och tre mindre pappersmaskiner skall enligt planen läggas ned. Personalstyrkan reduceras därvid med ca 200 personer.

Planen anger inte hur finansieringen av investeringarna skall genomföras och inget sägs heller om eventuellt samarbete med andra skogsindustriföretag. Strukturplanen har ännu inte behandlats i företagets styrelse.

Trots stora investeringar kommer således sysselsättningen att minska. Sysselsättningsneddragningarna borde dock till stor del kunna ske utan avskedanden.

För att behandla sysselsättningsproblemen i Värmlands län tillsattes för några år sedan Värmlandsdelegationen. Delegationen har upphört, men den verksamhet som delegationen byggt upp lever vidare och bedrivs numera av länsstyrelsen. För denna verksamhet har regeringen för innevarande budgetår tilldelat länsstyrelsen 3,2 milj. kr. i projektmedel som den får disponera efter sina egna prioriteringar. Norrbottens län är det enda län som tilldelats ett högre anslag. Dessa medel har ställts till förfogande för att idéer och projekt skall kunna tas till vara och utvecklas så att nya arbetstillfällen kan skapas.

Jag vill därvid erinra om att regionalpolitiskt stöd kan lämnas inom hela länet. Flera kommuner har också en så hög inplacering i stödområdet att stöd kan lämnas på särskilt förmånliga villkor.

Under de senaste åren har de regionala utvecklingsfondernas verksamhet byggts ut och betydande ekonomiska resurser har ställts till fondernas förfogande. Utvecklingsfonden i Värmlands län har för innevarande budgetår fått 18,9 milj. kr. i nya lånemedel, vilket har inneburit ökade stödmöjligheter för länets små och medelstora företag.

*Om industrisys-
sättningen i
Värmlands län*

De förslag till konkreta åtgärder som länsstyrelsens projektarbete kan avsätta liksom möjligheterna till regionalpolitiskt stöd i Värmlands län och regeringens satsning på utvecklingsfonden kommer rimligen tillsammans att kunna medföra positiva effekter på sysselsättningen i länet.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Jag får tacka industriministern för svaret på min interpellation.

Statsrådet tillstår i svaret att Värmland har en besvärlig sysselsättningssituation, och det är verkligen det minsta man kan säga. Det är fråga om en utarmning av ett län, och den utarmningen har pågått ända sedan motorsågarna gjorde entré i de värmländska skogarna i 1950-talets början. Och mekaniseringen av skogsbruket drev de värmländska skogsarbetarna i stora skaror från deras hembygd till andra orter och andra delar av landet, framför allt till storstadsområdena. Det är en utarmning som började kulminera i slutet av 1970-talet, men vi har ännu inte sett slutet på denna kulmen.

De nu aktuella bekymren gäller den region i Värmland, Karlstadsregionen, som hittills haft en uppdämmande effekt på utflyttningen ur länet genom att den glesbygdsbefolkning som blivit arbetslös kunnat få ny sysselsättning i denna del av länet. Nedflyttning till Vänerbäckenet har förekommit under en längre tid. Men nu är det alltså aktuellt att inemot 1 500 arbeten skall försvinna just i Karlstadsregionen.

Jag har i interpellationen inte nämnt samtliga nu aktuella nedläggningar och inskränkningar. Jag har nämnt de 700 arbeten som skall försvinna vid Billeruds massa- och pappersindustri i Skoghall och Gruvön, jag har nämnt de 300 arbeten vid Karlstads Mekaniska Werkstad AB som Rederi AB Nordstjernen i Stockholm inte längre anser vara lönsamma och jag har nämnt skogsägarkooperativa Vänerskogs bekymmer för de 220 anställda vid bruket i Deje. Till den aktuella situationen hör också omkring 170 arbeten vid Svenska Rayons fabrik i Vålberg, Karlstads kommun, och det 50-tal arbeten vid Prippsbryggeriet i Torsby som diskuterades här i kammaren i går kväll. Jag begär inte att industriministern nu i all hast skall improvisera en kommentar även till läget för dessa industrier, även om jag förutsätter att han känner till det.

Det jag däremot saknar i svaret är resonemang om hur man på längre sikt skall kunna vända den här utvecklingen, så att Värmlands län och i synnerhet de hårdast drabbade orterna och kommunerna får tillskott av industri i stället för att som hittills mista industri och då sådana tillskott, att dessa ersätter minst det antal arbeten som nu har gått och går förlorade. Industriministern konstaterar ju att sysselsättningen inom tillverkningsindustrin i Värmlands län har minskat med mer än 10 % under de tre senaste åren. Hur stor är då den procentandel som de nu aktuella inemot 1 500 arbetena motsvarar? Och hur stor är minskningen totalt betraktad med t. ex. året 1960 som utgångspunkt?

Tyvärr måste jag säga att industriministerns svar helt igenom är en klen

bortförklaring av det regionalpolitiska problemets omfattning. Detta är förvånande, eftersom ingen kan lägga det tunga ansvaret på Nils G. Åsling personligen eller ens på landets industriminister för att situationen är som den är. Inte ens regeringen kan ju ställas till svars för att en 20–30-årig utveckling har gett oss denna regionala obalans och försatt Värmlands befolkning i den nu mycket svåra situationen.

Värmlands län har sedan år 1974 haft en större inflyttning än utflyttning, säger industriministern. Jag betvivlar inte att uppgiften är korrekt. Men vad bevisar nu detta? När människor förlorar sina jobb i 40–50-årsåldern t. ex. kanske de inte flyttar från sin hembygd. Varje arbetslös som stannar kvar i länet blir ju ett fortsatt tillskott i befolkningsstatistiken, och får den arbetslöse barn så tillkommer ännu en. De unga som inte kommer ut på arbetsmarknaden har i allmänhet inte större möjligheter någon annanstans i riket i dagens läge. Göteborgsregionens arbetsmarknad har ju några år varit en tillgång för arbetslösa från Värmland, om man nu skall betrakta flyttlassen som en tillgång. Men vad händer när varvskrisen slår igenom på denna arbetsmarknad? Sannolikt kommer ännu fler värmlänningar att stanna kvar i länet, även om de blir arbetslösa.

Sedan säger Nils Åsling att sysselsättningen i länet totalt sett har ökat under de senaste tre åren. Det är ett vanskligt sätt att handskas med statistik, och syftet kan bara vara att skymma sikten för hur illa det egentligen är ställt. Formellt ökade visserligen antalet sysselsatta – men jämför man personer i arbete med sysselsatta och tittar litet närmare på siffrorna för heltidsarbetande och deltidsarbetande, så framgår det att så gott som hela tillskottet är deltidsarbeten, dvs. arbeten med mindre än 35 timmars veckoarbetstid. Antalet heltidsarbeten har minskat, och totalt är det en minskning under de tre åren 1977, 1978 och 1979 med ett par tusen heltidsarbeten.

”I Deje blöder vi redan förut.” De orden kommer från ledande håll inom Vänerskog. Vad Vänerskog vill ha de tio miljoner man har begärt för Deje Bruk AB till är en frist för att utveckla en produkt som svarar mot omkring 100 miljoner om året i ökade exportinkomster. Industriministern kan inte ge något besked. Är det så att industriministern här böjer sig för de intressen som landets ekonomiminister står närmare och egentligen redan bestämt sig för att vända tummen ner för Vänerskog? Det enda statsrådet i dag kan säga är att han har erfarit att det pågår ansträngningar för att undvika en *total* nedläggning av Deje Bruk AB. Vad menar industriministern med detta uttryck? Enligt Vänerskogs ledning räddas vartenda nu befintligt jobb vid Deje Bruk AB, om man får den begärda fristen, så att den nya produktionen kan utvecklas. Skall Vänerskog få den chansen? Eller skall Vänerskog konkurreras ut av de stora och mäktiga bolagen och offras för den blint slående och förödande strukturomvandlingen?

Och vad har landets industriminister för uppfattning om den pågående utvecklingen inom skogsindustrin? Är det från nationell synpunkt verkligen rationellt att som storbolagen nu gör satsa på ett fåtal stora pappersmaskiner och lägga ned de små? Är den pågående koncentrationen och centraliseringen framsynt och rationell? Gynnar den en ökad förädling?

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

*Om industrisys-
selsättningen i
Värmlands län*

Fredagen den
9 maj 1980

*Om industrisys-
selsättningen i
Värmlands län*

I Gruvön vill Billerud nu lägga ned en förädlingsfabrik. Samtidigt får Vänerskog inget stöd för en förädlingsprodukt som vi med all hänsyn tagen till exportintressen och företagsekonomiska synpunkter har anledning att tro på. Och samtidigt dras den yrkeskunniga personalen vid Svenska Rayons fabrik i Vålberg ned, och även där är det fråga om vidareförädling fram till färdig produkt av värmländsk skogsråvara.

Det som Billerud har hållit på med är att under flera år exportera värmländska arbeten till utlandet och lägga ned i Värmland. Nu ökar bolagets vinster och börjar krypa upp mot de s. k. rekordårens – år som inte ligger alltför långt bort i historien då Billerud fick sina kapitalresurser ökade. Nu investerar Billerud, men det medför minskad sysselsättning, och det medför också minskad förädling.

Och de stora bolagen i Värmland har under decennier slagit dövörat till för de värmländska arbetarnas krav på en ökad vidareförädling av Värmlands råvaror i Värmland. Inte minst för att ge kompletterande sysselsättning på bruksorterna, en-företagsorterna runt om i länet, har dessa krav ställts. Vad vill industriministern göra för att främja förädlingen inom Värmland?

Det enda industriministern tar upp på det lilla pluskontot för framtiden är länsstyrelsens s. k. projektmedel, det allmänna regionalpolitiska stödet och utvecklingsfondernas verksamhet. Detta kommer rimligen att kunna medföra positiva effekter för sysselsättningen i länet, säger Nils Åsling. Låt oss hoppas det. Men därom vet vi ju ingenting. Möjligheterna till regionalpolitiskt stöd har existerat i flera år, och det har inte medfört någon väsentlig industrietablering i Värmland. Man kan bara hoppas, men det räcker ju inte i den nu mycket allvarliga situationen. Därför är det oroande att regeringen inte har vidare vyer än vad som framgår av interpellationssvaret och inte är beredd att ta hand om den mycket svåra situationen.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Låt mig först säga något om den flyttningsbild som industriministern har tecknat i sitt svar och som nu egentligen inte längre gäller. Det har nämligen i år skett en klar omsvängning till färre inflyttade än utflyttade. Totalt har vårt län från årsskiftet t. o. m. vecka 15 tappat 385 personer.

Situationen när det gäller befolkningsutvecklingen är för dagen den, att vi nu börjar få vikande siffror även för de kommuner som tidigare befunnit sig på plussidan. Vi har tidigare talat om avfolkningen av norra och västra länsdelen, där kommuner som Hagfors, Torsby, Eda, Säffle, Arvika m. fl. ofta nämnts. Enligt de allra senaste uppgifterna, som jag fick i går och som tydligen ännu inte nått upp till industridepartementet, har tidigare pluskommuner som exempelvis Kil, Forshaga och Grums i centrala regionen nu plötsligt hamnat på minus. Intill vecka 15 har Forshaga minskat med 17 personer, Grums med 33 och Kil med 26. Inte ens det tidigare ganska stabila Vänerbäckenet kan längre undgå vikande befolkningssiffror.

Och så talar industriministern i sitt svar om att kommunerna omkring Karlstad under de tre senaste åren haft en förhållandevis positiv flyttnings-

bild. Detta är inte sant, om man tar i betraktande den utveckling vi haft hittills i år och som jag här kort har skisserat.

Herr talman! Jag vill i anslutning till Raul Blüchers interpellation ta tillfället i akt att på nytt ta upp den utomordentligt allvarliga situation som råder vid Deje pappersbruk, där över 200 anställda och deras anhöriga nu har väntat på besked från industriministern i ganska exakt fyra månader.

Jag hade mitt partis uppdrag att förstamajtala i Deje och fick träffa omkring 1 000 kommuninvånare, som med stor ängslan riktade blickarna mot den nedläggningshotade fabriken när fanborgen och tåget passerade över Dejeforsbron. Många lokala paroller i tåget knöt också an till Dejefabrikens öde.

Den oacceptabelt långa väntan på besked från industriministern har satt sina tydliga spår i det tidigare hårt krisdrabbade samhället Deje, som är beläget inom Forshaga kommun.

Den totala pessimismen är på väg att lägga sig över den tidigare så livliga bruksorten, och anledningen till detta är det uteblivna beskedet från industridepartementet, trots ett klart avgivet löfte om att fallet Deje, på grund av sitt allvar, skulle behandlas med förtur.

Det var den 10 januari som en 23 man stark Värmlandsdelegation fick företrädare för industriministern och arbetsmarknadsministern samtidigt – bägge statsråden finns ju här närvarande.

Jag skall inte här i detalj relatera allt som sades vid den uppvaktningen, men slutorden från herr Åsling vill jag gärna återge, trots att jag gjort det en gång tidigare här i kammaren. Ordagrant sade herr Åsling så här:

Är det så allvarligt så att bruket hotas av nedläggning då lovar jag att behandla fallet Deje med förtur.

Vänerskogs ledning, representanter för facket och vi politiker från olika partier som deltog i uppvaktningen lämnade departementet i den klara förvissningen att statsrådet Åsling menade allvar.

Tiden gick och inte ett knyst hördes från herr Åsling eller någon annan i departementet.

På dagen två månader efter uppvaktningen – dvs. den 10 mars – hade herr Åsling och jag ett meningsutbyte här i kammaren. Jag hade då frågat industriministern när ett besked var att vänta från regeringen och vad han gjorde för att påskynda ett beslut och därmed infria löftet om att Dejeärendet skulle behandlas med förtur.

I sitt svar sade industriministern att han förstod den oro och den otålighet som jag gav uttryck för och som jag efter flera besök där visste höll på att växa fram i det berörda samhället. Herr Åsling ansåg att ett ärende av den här karaktären måste få ta sin tid, men lovade komma med besked så snart beredningen av ärendet var klar.

Tiden har sedan gått, och i morgon är det fyra månader sedan löftet om förtursbehandling gavs i departementet. Inga som helst besked har kommit, och nu frågar vi som bor i Värmland och i synnerhet de som bor i Deje: Vad lägger industriministern egentligen in i begreppet förtur?

Herr Åsling måste vara medveten om att det här sättet att hålla anställda

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

*Om industrisys-
selsättningen i
Värmlands län*

och deras familjer på halstret i månad efter månad bidrar till en allmänt utbredd irritation. Inte minst för statsrådet själv tror jag att det vore välbetänkt att i klartext tala om för Vänerskog, den fackliga organisationen och kommunledningen i Forshaga kommun, om det blir ett ja eller ett nej till Vänerskogs begäran om 10 milj. kr. för innevarande budgetår. Man kan inte på det här sättet fortsätta bollandet tills all luft har gått ur bollen.

Lika väl som jag minns slutorden från herr Åsling den 10 januari vid den uppvaktning som jag har talat om, lika väl minns jag hans slutord här i kammaren två månader senare, den 10 mars: "Vi vet väl hur situationen ser ut i Vänerskog och vilka möjligheter man har att klara problemen i Deje. Vi kommer med ett besked så snart som ärendet är färdigberett."

Så långt industriministern den 10 mars. I dag, herr talman, skriver vi den 9 maj.

Av Vänerskogs ansökan framgår klart att det stöd man söker avser utveckling av nya produkter.

En fortsatt obeslutsamhet från regeringens sida kan bara innebära två saker: antingen – i bästa fall – en kraftig bantningskur där hälften av arbetsstyrkan får gå, eller den totala bruksdöden. Det är de två alternativ som står till buds om ingen räddningsaktion sätts in.

Herr talman! Låt mig avsluta med att säga att jag vid dialogen den 10 mars, trots att jag då inte fick något som helst besked, fick ett intryck av att industriministern inte definitivt hade stängt dörren. Det är möjligt att jag, i hopp om Dejes överlevnad, tog fel, men nu måste här i dag herr Åsling ge oss från Värmland ett klart besked. Det är ett sådant som vi nu efterlyser. I morgon är det fyra månader sedan vi fick ett löfte – det är nu tid att besked ges.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Raul Blücher gav en ganska god illustration av bakgrunden till de värmländska problemen när han sade att utarmningen och problemen i skogsbygden började med motorsågarnas intåg. Det han sade visar hur Värmland, hårt beroende av en basnäring och med en ensidig näringsstruktur, har kämpat och kämpar med stora problem. Orsaken till dessa är alltså en ensidig näringsstruktur, vars ensidighet understryks av att ett fåtal stora företag dominerar det värmländska näringslivet sedan mycket lång tid tillbaka.

Receptet mot detta heter ju differentiering av näringslivet – en ny näringslivsstruktur. Mig veterligt tillhör varken Raul Blücher eller Gunnar Olsson partier som egentligen har kämpat på barrikaderna när det gäller att i tid se till att bygder av denna karaktär skulle få ett differentierat näringsliv och därmed ett minskat beroende av konjunkturutvecklingen och av enstaka stora företags väl och ve. Det är egentligen först med den förra trepartiregeringens arbete, som startade hösten 1976, med att skapa en ny småföretagspolitik som den reella grunden för ett differentierat näringsliv i bygder som Värmland har lagts.

Men jag hälsar naturligtvis Raul Blücher och Gunnar Olsson välkomna att.

sent omsider, komma med i detta arbete att skapa en ny näringsstruktur i skogsbygderna. Det är nu bråttom, men det tar sin tid att förändra näringsstrukturen, med de smärtsamma omställningsproblem som detta för med sig i Värmland. Ingen med anspråk på att vara saklig kan ändå ha undgått att notera att insatserna från regeringens sida i Värmland har varit och är mycket betydande.

Det var i Värmland som vi för att rädda näringslivet 1977 tog det i sig anmärkningsvärda steget att bevilja de speciella villkorsslånen till Uddeholm AB, för att därmed ge rådrum i en mycket allvarlig industrikris. Denna lösning blev sedan vägledande för insatser även på andra områden både i Värmland och i andra delar av vårt land.

Låt mig så gå in på de mera konkreta frågorna. Det är tydligt att intresset fokuseras på vad som sker med Deje Bruk, och Gunnar Olsson har ställt en del kompletterande frågor på den punkten.

Dejeprojektet har i industridepartementet behandlats med förtur, men detta projekt består av en rad komponenter, där ett inslag är de förhandlingar som Vänerskog tillsammans med Rockwool AB och EKA har fört om ett utvecklingsprojekt. Projektet utgår från att en viss basproduktion, som ger 120 arbetstillfällen totalt, skall behållas. Lyckas projektet finns det dessutom stora möjligheter till en ökning av antalet anställda upp till nuvarande nivå.

För utvecklingsarbetet har Vänerskog ansökt om stöd hos fonden för industriellt utvecklingsarbete, som kommer att behandla ansökan inom några veckor. I paketet ingår också några komponenter som avser regionalpolitiskt stöd. Och i det avseendet har departementet redan sagt sitt: under förutsättning att uppgörelsen mellan Rockwool och EKA håller och att fonden för industriellt utvecklingsarbete – som är en självständig institution som tillkommit med riksdagens goda minne – gör en positiv värdering av projektet skall regeringen via industridepartementet medverka i sin del för att projektet skall kunna realiseras. Det beskedet har legat klart länge. Vi väntar nu på den tekniska utvärderingen av projektet som fonden för industriellt utvecklingsarbete gör med hjälp av tillkallad expertis. Vi har tidigare väntat på att förhandlingarna mellan de tre parterna skulle genomföras.

Jag ber Gunnar Olsson och i någon mån Raul Blücher: Sluta med mytbildningen kring att industridepartementet på något sätt skulle fördröja projektet. Jag kan förstå att det under de röda fanorna den 1 maj var nödvändigt att ta fram den mytbildningen – det är faktiskt fråga om en sådan. Vi har för vår del sagt att projektet är värt vårt stöd när alla andra komponenter, varöver vi inte råder, faller på plats.

När det gäller andra projekt är det värt att notera att regeringen inom den närmaste framtiden kommer att lägga fram en proposition med ett förslag som säkrar sysselsättningen för huvuddelen av arbetsstyrkan i KF-ägda Svenska Rayon i Vålberg åtminstone till slutet av år 1982.

I övrigt pågår, som jag nämnde i mitt svar, arbete på en rad områden med att säkra den industriella utvecklingen. Men jag återvänder till att den

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

*Om industrisys-
selsättningen i
Värmlands län*

*Om industrisys-
selsättningen i
Värmlands län*

allmänna strukturen på näringslivet i Värmland måste förändras genom att svenska storföretag lägger ut filialer i Värmland i ökad utsträckning eller att tillkomsten av nya småföretag ökar väsentligt. Vi är från industridepartementets sida beredda att medverka i båda de alternativen, som skall differentiera näringslivet.

Jag har för min del ännu inte medverkat till att säga nej till en enda lokaliseringsansökan som gällt ett realistiskt projekt. I själva verket har det till Värmland utgått ganska mycket stöd den vägen under senare år.

Vad vi behöver är en lokal aktivitet som mindre sysslar med mytbildning kring vad centrala statsmakter gör eller inte gör och mer lyfter fram konkreta projekt och entusiasmerar människor med idéer att etablera sig i Värmland i de industriorter som har undersysselsättning – och den vägen bidrar till en ökad industrialisering.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Nej, Nils G. Åsling, vi har inte sysslat med någon mytbildning. I varje fall har inte förstamajtalarna från vänsterpartiet kommunisterna ägnat sig åt det. Och det har vi inte gjort tidigare heller, om det skulle gälla att skapa en myt om att departementet förhalar just Dejeärendet. Vi ser nog litet mer långsiktigt och principiellt på de värmländska problemen för att ägna oss åt sådant.

Jag tror inte heller att det är arbetarrörelsen som lämnar stoff för en sådan mytbildning – om det nu rör sig om det. Vi har i egenskap av riksdagens ledamöter förmånen att boka i första klass med tåget, och vi utnyttjar väl också den möjligheten. Samtal i restaurangvagnen med ledande personer inom Vänerskog har faktiskt snarare gett näring åt uppfattningen att man mycket intensivt väntar på ett besked om Deje. Snarare är det alltså i så fall Vänerskogs ledning som sysslar med mytbildning. Det vore kanske bra om kontakterna mellan industriministern och Vänerskog kunde förbättras.

Det är beklagligt om vi skulle göra den här debatten till en prestigedebatt om vilken regering som varit bäst när det gäller den här politiken. Det är ju faktiskt så att industrisysselsättningen i Värmland på ett katastrofalt sätt fortsätter att minska och att den här katastrofala regionala utvecklingen pågått länge. På berörda orter i Värmland har den fackliga arbetarrörelsen, som ju är basen för såväl Gunnar Olssons som mitt parti, gång på gång ställt krav på bolagen att de skall utöka vidareförädlingsverksamheten, att de skall starta förädlingsverksamhet på bruksorterna i Värmland. Vänsterpartiet kommunisterna har åter upprepat kravet på statlig basindustri i länet. Vi har visst ägnat oss åt dessa frågor, arbetat med dem och ställt krav, och många av oss är sedan lång tid tillbaka engagerade i dessa frågor.

Att tillsätta Värmlandsdelegationen var en riktig tanke, men denna har arbetat med mycket begränsade resurser. Delegationen har arbetat fram ett ambitiöst program sedan man gjort en noggrann inventering av allt som kunde tänkas skapa jobb här och var. Insatserna har väl ibland varit litet marginella, men det var dock ett stort paket som skulle ha kunnat bidra till en ökning av sysselsättningen i Värmland. Man begärde pengar, men fick inga.

Med en mycket blygsam insats bakom sig resignerade till sist Värmlandsdelegationen. Men det var knappast delegationens fel, utan det berodde på att det inte blev mycket av de samlade samhälleliga insatserna för att rädda jobb i Värmland.

Fortfarande saknar vi det här samlade greppet, att det verkligen tas ett övergripande ansvar. Vi kan inte hoppas på att enstaka fabrikörer med goda idéer skall komma flygande från himlen och etablera en och annan produkttillverkning. En betydande industrisysställning har gått förlorad. Stora delar av basindustrin lägger ned maskinella resurser och gör sig urarva på den gamla arbetarstammen som hade yrkeskunskaperna.

Med en hårt styrd automatisering och rationalisering mister Värmland sin industri, och det är det som gör att de regionalpolitiska problemen blir så allvarliga. Därför frågar vi oss från arbetarrörelsens sida om inte samhället på ett helt annat sätt borde gå in och ta sitt ansvar här. Den tiden är förbi då man kan förlita sig på privata krafter som skall utveckla en industri som har stagnerat. Problemet är ju att man ensidigt satsat på exportindustrin och därmed gjort Sverige mycket exportberoende. Just inom denna exportindustri, som har gynnats på bekostnad av förädlingsverksamheten, har vi också den hårdaste automatiseringen och den hårdaste bortrationaliseringen av mänsklig arbetskraft. Vi måste ta ett gemensamt samhällsansvar för utvecklingen på detta område och gå in och bryta nuvarande trend. Vi måste kunna sätta under debatt vad som skall tillverkas och var det skall tillverkas. Nu måste vi få till stånd kollektiva politiska lösningar på problemen. Vi kan inte längre lita på att de privata krafterna skall lösa dem.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! När jag nu för andra gången här i kammaren hänvisar till löftet från den 10 januari, då två av statsråden var med, märker jag en liten irritation hos industriministern. Den lilla irritationen är bara en krusning på ytan jämfört med den irritation som finns i Deje, både innanför fabriksportarna och utanför, dvs. ute i samhället. Den irritationen var inte bara något som kom till uttryck första maj, utan den möter man ständigt när man gör ett besök i Deje.

Det är klart att vi som jobbar för att skapa arbetstillfällen i Värmland tar kritiken från industriministern litet hårt, just när han efterlyser större aktivitet. Vi tycker nog att vi tillsammans med länsmyndigheter, kommunalmän och fackliga organisationer gör vad vi kan för att skapa sysselsättning i länet. När vi då får betyget att vi borde vara mer aktiva i vårt arbete är det klart att det känns och att vi tar det litet hårt.

Det kan verka tjatigt om jag ställer ännu några frågor till industriministern, men jag tar ändå den risken. Mycket talar nämligen för att 230 människor kommer att bli utan arbete i Deje i höst. Dagens interpellationssvar får mig inte att tro någonting annat. Jag tror inte att några pengar från regeringen till Deje är att vänta. Jag tror att det stod klart redan efter den uppvaktning som centerns ungdomsförbund gjorde hos statsrådet i onsdags, om jag tolkar tidningsreferaten rätt. Och jag har samma inställning efter de samtal vi

Fredagen den
9 maj 1980

*Om industrisys-
selsättningen i
Värmlands län*

åtminstone hittills haft i dag.

Industriministern och jag kan vara överens om en sak, nämligen att oavsett vilken regering vi har så kommer det inte att finnas en sportslig chans att skaffa några ersättningsjobb i stället för dem som går förlorade i Deje i höst – inte som situationen på arbetsmarknaden ter sig i skogslänen, både i industriministerns hemlän och i mitt. Är det då inte, herr Åsling, en klok politik att gå in och slå vakt om de arbetstillfällena som finns? Vi vet av erfarenhet att det blir avsevärt billigare att rädda jobb än att försöka skapa nya. Och varför skulle inte ett skogsföretag i vår region kunna räddas genom statliga insatser, som är begränsade till 20 milj. kr. på två budgetar? Vi har tidigare ställt upp med betydligt större belopp vad gäller skogskooperationen i södra och i norra Sverige. Vi kan inte tillåta att 230 arbetstillfällen försvinner och bara säga som herr Åsling i sitt svar: Enligt vad jag erfar pågår ansträngningar för att undvika en total nedläggning. Är detta allt som kvarstår av löftet från den 10 januari?

Till sist, herr talman, vill jag bara säga ett par ord om fonden för industriell utveckling. Herr Åsling nämnde att det beslutet kommer att fattas om några veckor. I Värmland har vi fått uppgift om att styrelsen skall sammanträda på måndag och att man då skall behandla den ansökan om 33 milj. kr. som ligger inne. Eftersom vi har två statsråd i kammaren nu skulle jag för det första vilja fråga: Ligger det någon sanning i detta att styrelsen skall behandla Dejeärendet nu på måndag? För det andra: Har någon av statsråden fått några förhandsuppgifter från fondens styrelse, om man från det hållet är beredd att tillskjuta pengar till fabriken i Deje för den framtagning av nya produkter som där sker? Jag ser nu, efter det uteblivna beskedet i dag, att den enda möjligheten att över huvud taget få statlig hjälp är via fonden. Är vi efter denna dialog överens om att inga pengar är att förvänta från regeringen?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Raul Blücher säger att Värmlandsdelegationen resignerade till följd av bristande anslag, men det är nog inte en riktig beskrivning. Värmlandsdelegationen sysslade med en kartläggning som i tiden var begränsad, och nu har initiativet återgått till länsstyrelsen. De speciella projektanslag som har funnits tidigare finns alltså till förfogande. I den budgetproposition som är föremål för riksdagens behandling har vi föreslagit ett anslag på 35 milj. kr. att fördelas till landets länsstyrelser för projekt inom länsplaneringsarbetet, och en väsentlig del av detta kommer naturligtvis Värmland till del.

Raul Blücher har också vissa mera ideologiska synpunkter på den värmländska utvecklingen som går ut på att samhället borde gå in och ta ett övergripande ansvar, dvs. att samhället i realiteten skulle ta över industrin och den vägen garantera sysselsättningen. Jag tror inte att man kan tänka sig att statsägda företag kan arbeta utifrån andra premisser än enskilda företag. Det måste finnas en marknad för produkterna, och om det inte gör det kommer även statsägda företag – det har vi ju sett talrika exempel på – i

samma belägenhet som enskilda. Raul Blüchers resonemang här innebär alltså inte någon lösning, utan det är en illusion.

Det är också en illusion att tro att man skulle kunna bryta Sveriges exportberoende genom att – om jag tolkar det rätt – använda den värmländska skogsindustrins produkter på hemmamarknaden. Det finns knappast någon möjlighet att uppehålla en produktion och en industriell apparat av den karaktär vi har i Värmland liksom i Sverige i övrigt, om vi inte fortsätter med vår exportinriktade industri. Den är ju den bas vi bygger vårt välstånd på här i landet. Att tro att vi skulle kunna bryta det exportberoendet är alltså också det en illusion.

Till Gunnar Olsson vill jag säga att jag naturligtvis förstår att det kan finnas en irritation i Deje. Men det beror väl i så fall på att man där, kanske med benäget bistånd av Gunnar Olsson, kan ha odlat något orealistiska föreställningar om hur ett projekt av den här karaktären skall förhandlas fram mellan tre parter, med regeringen och fonden inblandade, till en slutlig lösning. Det kan tyckas röra sig om relativt begränsade belopp, men jag vill erinra Gunnar Olsson om att regeringen inte har till sitt förfogande medel för finansiering av projekt av den här typen utöver dem som står till buds i industrifonden. Man får alltså acceptera att detta ärende skall behandlas på samma sätt som andra ärenden. Vad jag har bidragit med är att ta upp det i departementet med förtur, och det är en helt felaktig tolkning Gunnar Olsson gör när han säger att regeringen inte är beredd att hjälpa till. Vi har som jag sade i mitt tidigare inlägg redan givit klart besked till parterna om att vi är beredda att bidra med den del av paketet som ligger inom ramen för lokaliseringsstödet.

Jag ber Gunnar Olsson ta hänsyn till vad jag anfört i det här avseendet och vad jag därmed också har angett som förutsättningar för projektet. Den enda förklaring till att Gunnar Olsson inte tror att det blir till någonting med det här projektet i Deje måste ju vara att han själv inte tror på projektet och på den tekniska utvärdering som industrifonden gör. Det finner jag mycket förvånansvärt. Jag finner det också ganska anmärkningsvärt att hela debatten drivs på detta sätt, när Gunnar Olsson inte tror på projektet. Jag tror på det, och därför har jag för min del å regeringens vägnar under hand gett vår sanktion för det.

Hur industrifondens styrelse kommer att behandla detta må styrelsen själv svara för, och Gunnar Olsson får väl ställa sin fråga till den. Jag har fått den informationen att man där behöver ytterligare några veckor för att komma till ett faktiskt beslut, och det är det besked jag har att ge på den punkten.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! När jag talade om Värmlandsdelegationen och använde uttrycket resignera, så använde jag det i den gamla meningen "draga sig tillbaka", och det gjorde Värmlandsdelegationen. Jag avsåg emellertid det paket som Värmlandsdelegationen lämnade fram. Det slaktades till stora delar av regeringen, och det blev alltså inte någonting av det. Paketet innebar

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

*Om industrisys-
selsättningen i
Värmlands län*

*Om industrisys-
selsättningen i
Värmlands län*

ju en satsning av medel för att sätta i gång en omfattande sysselsättning.

Låt oss sedan lämna ideologin därhän. Jag förväntar mig inte att jag för en så lysande argumentation att jag skulle kunna få Nils G. Åsling att bli socialist och börja analysera industriutvecklingens framtid på ett socialistiskt sätt. Men vad det är fråga om är ändå att när de här åtgärderna diskuteras, så sker det inom ramen för den borgerliga ekonomin och inom ramen för att vi låter det enskilda näringslivet ta sitt ansvar och ha sin fortsatta frihet att bestämma över produkter, investeringar, produktion osv. och därmed över hela arbetslivet. Och då är det fortfarande giltigt med det gamla ordspråket som säger att medan gräset gror, så dör kon. Här försvinner ju hela tiden jobb och stora delar av svensk skogsindustri läggs ned. Mängder med arbeten försvinner samtidigt som man enbart förlitar sig på osäkra innovationer, nya produkter som någon kan ha fått en idé om. Men kan vi verkligen sitta med armarna i kors, kan verkligen även en borgerlig regering äse att detta sker utan att på något sätt ge de industrier åtminstone som håller på att utveckla produkter en frist?

Industriministerns resonemang om Dejebrukets framtid är verkligen inte på något sätt lugnande. Detsamma gäller många andra områden. Man gav Svenska Rayon stöd med förbehållet att sysselsättningen skulle minskas i stället för att ge en sådan hjälp att jobben kunde vara kvar, som de anställda krävde. Då hade företaget fått litet längre tid på sig att utveckla sina produkter och göra de miljöinvesteringar som föreskrivits. Det är i och för sig betänkligt om ett privat företag får statsstöd för miljöinvesteringar, men nu är Kooperativa förbundet i det läget. Jobb försvinner alltså.

Jag har inte fått något svar av industriministern på hur han ser på utvecklingen i de stora skogsbolagen. Är det rationellt att satsa på de stora pappersmaskinerna och lägga ned de små? Är det för framtiden från nationell synpunkt, även om man behåller ett privatekonomiskt näringsliv, en riktig investering? Vi kan inte minska vårt exportberoende genom att satsa på förädling, säger industriministern. Detta förväntar mig verkligen. Är det en fortsatt centralisering av Sveriges näringsliv, en fortsatt utslagning av tillverkningsindustri i mindre omfattning som skall gynnas? Skall vi fortsätta att enbart satsa på exportholag som minskar sysselsättningen i landet och binder oss vid en utveckling som är mycket oroväckande? Vad har regeringen för framtidssyn, hur skall industriutvecklingen bli i framtiden? Dessa frågor gäller i synnerhet sådana eftersatta regioner som Värmland, Norrland och över huvud taget skogslänen. Nu håller Värmland på att få nästan samma problem som Norrbotten. Om man ser till antalet i egentligen mening icke arbetande har det i alla fall rakat i väg i den riktningen. Vad man tidigare kallade Norrlandsproblem har man nu i så grav omfattning i Värmland att det rör sig om en kris. Vad vill regeringen göra?

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Jag hade inte för avsikt att komma tillbaka, men efter det som statsrådet senast sade fann jag anledning att göra det. När vi talades vid den 10 mars sade statsrådet att han för sin del hade förståelse för den oro och

den otålighet som jag den gången gav uttryck för. I dag märker jag ingenting av detta.

Det är inte alls så att jag har besökt Deje och där försökt odla orealistiska föreställningar, utan vad jag har gjort i den här frågan, alltsedan jag den 10 januari tog tag i den, är att jag har stått i ständig kontakt med facket och varit i kontakt med VD Bernt Frisk i Vänerskog – där jag själv är medlem. Jag har fått klart för mig att man tycker från bägge håll att det är fråga om en klar fördröjning – och jag kan inte stödja någon annan ståndpunkt än att det är på det sättet. Och hur många ledamöter som än hade funnits i den här kammaren i dag hade vi nog allesamman haft lika svårt att tolka herr Åslings uttalanden. Den ena stunden säger han att regeringen är beredd att hjälpa till. I nästa andetag säger han: Regeringen har inga medel till sitt förfogande. Hur skall regeringen kunna ge ett stöd om det inte finns pengar till förfogande? Finns det pengar eller bara en god vilja att hjälpa till? Saknas det pengar, då är det lika bra att säga det i klartext. Det enda alternativ som då återstår är fonden för industriell utveckling. Oavsett om den sammanträder på måndag eller, som herr Åsling säger, om några veckor, är det till den vi har att ställa våra förhoppningar. Från regeringen kan vi absolut inte ha någonting att förvänta. Där finns det inga pengar, det har herr Åsling klart sagt ut.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Får jag då till det senast anförda säga att jag beklagar att jag tydligen inte uttrycker mig så att Gunnar Olsson förstår vad det är fråga om. Det här är ett paket, Dejepaketet, som består av en uppgörelse mellan Vänerskog, Rockwool och EKA. Dessutom finns ett anslag till lokaliseringstöd som en grundförutsättning. Eftersom det är ett projekt med speciell risktagning är det en förutsättning att man får speciella medel, som regeringen inte har till sitt förfogande ens inom ramen för lokaliseringstödet. Den enda källa till finansiering från staten som finns är därför fonden för industriella utvecklingsprojekt. Därav den här konstruktionen. Den bit som regeringen har att bidra med är redan klar. Om det har vi gett klart besked till parterna för länge sedan. Det som återstår är utvärderingen av projektets rent tekniska och kommersiella förutsättningar och finansieringen av den delen – och de pengarna finns i fonden. Det är den sista biten, och den återstår alltså. Jag hoppas att Gunnar Olsson därmed förstår vad det är fråga om.

Regeringen och industridepartementet är positiva till projektet, men det måste ändå föreligga en teknisk-kommersiell utvärdering av denna självständiga fond innan man kan vänta att fonden ger klartecken för sin del av paketet.

Får jag säga till Raul Blücher att en väsentlig del av Värmlandsdelegationens långa önskelista har genomförts – alltifrån vägbyggen och skolor till utbildning av företagare etc. Det var en lång lista. Allt har inte kunnat realiseras, inom ramen för vad som är rimligt i nuvarande finansiella situation. Men jag vill betona att en väsentlig del ändå har kommit att

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

*Om industrisys-
selsättningen i
Värmlands län*

Fredagen den
9 maj 1980

*Om industrisys-
selsättningen i
Värmlands län*

utföras. Sedan återstår naturligtvis synpunkter och önskemål från Värmland som kan bli föremål för fortsatt behandling.

Beträffande frågan om industrins framtid vill jag avslutningsvis säga att jag tidigare i dag har talat om nödvändigheten av att differentiera näringslivet. Men även ett differentierat näringsliv måste enligt min mening definitivt inriktas på exportmarknaden, därför att utrymmet för konsumtion i Sverige – med våra åtta miljoner invånare – är ganska begränsat. Den bytesbalanssituation vi befinner oss i gör att det är exporten som måste prioriteras, och det är exporten som ändå i framtiden i allt väsentligt kommer att vara grunden för välståndet här i landet.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Jo, visst skall Sverige fortsätta att exportera. Så världsfrånvänd är jag inte att jag tror att det skulle gå att enbart producera för en hemmamarknad. Men frågan är om vi har rätt sorts export. Där är ju industriministern ändå inne på tankegångarna att man skall gynna ett nytt och differentierat näringsliv. Frågan är bara om det finns någon planering över huvud taget, något samlat grepp någonstans inom regeringen, där man på något sätt ser vart det bär hän i stort. Är det verkligen riktiga produkter som det litet slumpartat satsas på? Fortfarande har vi dominansen av den traditionella exportindustrin, som ju har fått hållas med en betydande kapitalexport; som har fått hållas med en mycket hårdhänt rationalisering och därmed också en omfattande friställning av mänsklig arbetskraft. Det problemet borde även en borgerlig regering se allvarigare på än vad jag kan utläsa av Nils Åslings resonemang. Jag saknar ändå, inte en industriplanering för det väntar jag mig inte från den här regeringens sida, men någon sorts uppföljande observans – hur man över huvud taget ser på den fortsatta utvecklingen. Vad finns det för framtid för Sveriges industri? Kan industriministern på något sätt lägga fram någon sorts vision om detta?

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Det här skall bli mitt sista inlägg i denna debatt. Industriministern säger att det regeringen kan göra och bidra med, det har man redan meddelat berörda parter.

Jag har efter de samtal jag haft fått en helt annan uppfattning, men jag kommer nu omedelbart i eftermiddag att ta kontakt med ledningen för Vänerskog och med facket i Deje och förhöra mig om huruvida det är på det sättet de också har uppfattat regeringens hittills avgivna besked.

Jag vill än en gång säga att jag ser mycket dystert på framtiden. Kommer vi i höst att få 230 sulfitarbetare arbetslösa i Deje, kommer situationen i vårt län att ytterligare förvärras.

Jag vill än en gång ställa frågan: Är det ändå inte en klok politik att ge Vänerskog de pengar det behövs för att halla i gång. Företaget har begärt 10 miljoner för detta budgetår och 10 miljoner för nästa budgetår. Det måste väl ändå vara en klok investering för att rädda 230 jobb i stället för att i höst försöka tillskapa nya jobb. Hur det skall gå till i ett skogs-län vet

industriminister Åsling lika bra som jag – det finns, som jag tidigare sade, icke en sportslig chans.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Om vissa stödåtgärder för arbetslös ungdom

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *John Anderssons* (vpk) den 23 april anmälda interpellation, 1979/80:186, dels *Marie-Ann Johanssons* (vpk) den 29 april anmälda fråga, 1979/80:442, och anförde:

Herr talman! Mot bakgrund av regeringens proposition 1979/80:145 om åtgärder för att främja ungdomars utbildning i gymnasieskolan m. m. har John Andersson i en interpellation frågat mig om jag är beredd vidta erforderliga åtgärder för att förlänga möjligheten att erhålla statsbidrag för beredskapsarbeten för arbetslös ungdom. Marie-Ann Johansson har vidare frågat mig om avsikten med indragningen av statsbidragen för beredskapsarbeten är att vältra över kostnaderna för att bekämpa ungdomsarbetslösheten på kommunerna och därmed ytterligare undergräva kommunernas ekonomi. Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

Herr talman! Den proposition frågeställarna hänvisar till har ännu inte behandlats av riksdagen. En särskild diskussion kring ungdomsfrågorna kommer således att äga rum här i kammaren längre fram. Jag finner det dock mycket värdefullt att nu få tillfälle att rätta till de grova missuppfattningar som synes råda kring beredskapsarbeten för ungdomar.

Riksdagen har för några veckor sedan anvisat drygt 1,8 miljarder kronor för beredskapsarbeten under nästa budgetår. En relativt stor del av dessa pengar kommer att användas för beredskapsarbeten för personer under 25 år. Enligt arbetsmarknadskungörelsen är statsbidraget för beredskapsarbeten 75 % av lönekostnaderna för anvisad arbetskraft. Detta gäller också nästa budgetår.

I den proposition som nu behandlas av riksdagen har omfattande utbildningsinsatser föreslagits för i första hand ungdomar under 18 år. Huvudtanken är att arbetslösa ungdomar som har enbart grundskola skall ges en bättre grund att stå på. Kommunerna får därför särskilda statsbidrag för att anordna sådan utbildning.

Som en konsekvens av att utbildningsmöjligheterna på detta sätt förstärks föreslås att omfattningen av beredskapsarbeten anpassas härtill. Ungdomar under 18 år skall således inte kunna erbjudas beredskapsarbete förrän det är helt klart att varken ett arbete eller en utbildning går att ordna. Det är min bestämda uppfattning att en utbildning på lång sikt är ett bättre alternativ för ungdomarna än ett beredskapsarbete.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att både möjligheterna att anordna beredskapsarbeten för ungdomar och att utge statsbidrag till arbetena kommer att finnas kvar efter den 1 juli 1980. Avsikten med förslagen i

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

Om vissa stödåtgärder för arbetslös ungdom

Om vissa stödåtgärder för arbetslösa ungdom

propositionen är att förskjuta tyngdpunkten i våra åtgärder mot utbildningsinsatser.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Först får jag tacka för svaret.

I detta svar säger arbetsmarknadsministern att han finner det "mycket värdefullt att nu få tillfälle att rätta till de grova missuppfattningar som synes råda kring beredskapsarbeten för ungdomar."

Detta är utmärkt, men om det är grova missuppfattningar eller befogade farhågor för framtiden när det gäller dessa beredskapsarbeten kan förhoppningsvis den här debatten ge klarhet i.

Det är inte min mening att här gå in på den nämnda propositionen, och den har heller inte utgjort den bakgrund till min fråga som det antyds i svaret. Det är ju så att den kommer till kammaren för behandling inom en snar framtid. Men låt mig redan nu säga att jag är fullständigt övertygad om att särskilda beredskapsarbeten också i fortsättningen kommer att behövas för 16- och 17-åringar, detta av olika anledningar. Jag vill bara konstatera att så kommer att bli fallet.

Bakgrunden till min fråga var följande.

Den 24 januari i år hade jag en frågedebatt med arbetsmarknadsministern. Jag vill citera följande ur det svar jag då fick:

"När det gäller åtgärder för att hjälpa arbetslösa ungdom och andra arbetslösa, så har vi bifallit arbetsmarknadsstyrelsens framställning om mera beredskapspengar. Arbetsmarknadsstyrelsen fick den begärda summan på 500 miljoner för en tid sedan, och arbetsmarknadsstyrelsen har också inkommit med förslag om att olika åtgärder skall förlängas till halvårsskiftet innevarande år. ---

Jag har inte möjlighet att i en frågedebatt gå igenom alla dessa åtgärder, och någon sådan redogörelse tror jag inte heller att John Andersson efterlyser. Men jag vill bara konstatera att ett sådant beslut har fattats, och det är utformat så att vi skall kunna växla över våra aktiviteter för ungdomarna på ett bra sätt i den företagsinriktade gymnasieskola som jag hoppas kunna presentera förslag till riksdagen om inom en tid och som förhoppningsvis skall kunna vara i verksamhet nästa läsår."

Det var ett klart svar från arbetsmarknadsministern om att förlängningen avsågs gälla till halvårsskiftet.

Sedan säger arbetsmarknadsministern att aktiviteterna skall växlas över till någonting annat. Lägg därtill att jag senast i går var i kontakt med några arbetsförmedlingskontor och där fick upplysningen att man inte fått några besked om vad som kommer att hända efter halvårsskiftet. Man skall till detta även lägga de olika uppgifter som förekommit och förekommer i massmedia om neddragning av beredskapsarbetena.

Detta är i korthet bakgrunden till min fråga.

Nu framhåller arbetsmarknadsministern att både möjligheterna att anordna beredskapsarbeten för ungdomar och att utge statsbidrag till dessa arbeten kommer att finnas kvar efter den 1 juli 1980. Detta är ett besked som

jag självfallet noterar, men jag kan ändå inte vara helt säker på att detta kommer att ske i den utsträckning som erfordras. Som arbetsmarknadsministern uppger i sitt svar har 1,8 miljarder anslagits. Men detta anslag avser alla slags beredskapsarbeten och även stöd till nedläggningshotade företag. Även den föreslagna reformen om ungdomars utbildning i gymnasieskolan skall betalas ur detta anslag.

Jag vill framhålla att det av flera skäl är absolut nödvändigt att ungdomar bereds arbete. Jag behöver inte närmare gå in på den debatt som nu pågår i vårt samhälle om drogmisbruk och utslagning; vi kan väl vara överens om att arbetslöshet är en av grundorsakerna till detta missbruk och till utslagningen.

Får jag till sist tolka arbetsmarknadsministerns svar så, att sådana här beredskapsarbeten kommer att skapas i den omfattning som behövs och – det är mycket viktigt – att 16–17-åringar som vill ut och arbeta även i fortsättningen kommer att erbjudas dessa arbeten?

MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Jag tycker nu inte att jag har fått något konkret svar. I ett mycket kort och allmänt hållet anförande har arbetsmarknadsministern talat om för oss att riksdagen har anvisat drygt 1,8 miljarder kronor för beredskapsarbeten under nästa budgetår. En relativt stor del av dessa medel kommer att användas för beredskapsarbeten för personer under 25 år. Anslagen för beredskapsarbeten har med detta beslut minskat avsevärt – från 4,3 miljarder kronor 1978/79 till 2,3 miljarder kronor 1979/80 och nu ned till 1,8 miljarder kronor för budgetåret 1980/81. Så även om statsbidragen till beredskapsarbeten inte helt försvunnit, minskas de för varje år som går. För nästa år försvinner de i princip helt för 16–17-åringar.

Min fråga står därför kvar. Den här minskningen innebär antingen ökade kostnader för kommunerna, som nu får ta på sig en merkostnad motsvarande vad staten drar in, eller också att fler ungdomar blir arbetslösa.

Nu säger arbetsmarknadsministern i slutet av sitt svar att regeringen enbart förskjutit tyngdpunkten i sina åtgärder – från beredskapsarbeten till utbildningsinsatser. Eftersom nu arbetsmarknadsministern tagit upp detta i sitt svar vill jag gärna kommentera det, även om denna debatt kommer inom några veckor här i kammaren.

I det här landet har vi en nioårig skolplikt. När man är 16 år har man alltså fullgjort den allmänna skolplikten och skall enligt vår mening ha rätt till fortsatt utbildning, om man så önskar, men också till ett arbete med lön om man inte vill eller kan fortsätta en utbildning. Det skall alltså inte vara ett tvång att omedelbart fortsätta sin utbildning. Det är, som vi också skriver i vår motion med anledning av proposition 145, i så fall fråga om en förlängning av den allmänna skolplikten med två år, som – om den införes – i alla fall inte borde införas på detta sätt.

Det här förslaget kommer, som jag tidigare sade, att få till följd ökade kostnader för kommunerna. Låt mig citera vad en kommun yttrat i anledning

Fredagen den
9 maj 1980

Om vissa stödåtgärder för arbetslösa ungdom

av proposition 145:

”Vad gör vi med de ungdomar som vi inte kan locka till skolan på det sätt regeringen tänkt sig? Som inte får något arbete? Som inte kan få beredskapsarbete eller arbetsmarknadsutbildning? Som inte ens kan få sitt arbetslöshetsunderstöd? Vem tar hand om dem? Det finns risk för att det blir de sociala myndigheterna som får ta över. De ungdomar som i dag är arbetslösa eller har beredskapsarbete vill varken ha mera konventionell skolutbildning eller oavlönat praktikarbete ute i företagen.

Det är således uppenbart att regeringens förslag, om det genomförs, på ytterligare ett område leder till övervältring av kostnader från staten till kommunerna.”

Så långt en kommuns syn på denna fråga. Det kommer utan tvivel att bli högre kostnader för kommunerna med denna, som regeringen kallar det, förskjutning av tyngdpunkten i åtgärderna. Man kan således också säga att man får en förskjutning av kostnaderna från staten till kommunerna. Det är särskilt allvarligt med tanke på andra indragningar av statsbidrag till kommunerna, liksom med tanke på senareläggningen av delar av det s. k. utjämningsbidraget. Är det meningen att kommunerna skall öka sina utländska skulder eller är det meningen att den orättfärdiga kommunalskatten ytterligare skall höjas? För vad skall kommunerna göra om många ungdomar inte vill ha fortsatt utbildning just då, om de vill ha ett jobb och en lön? Beredskapsarbetena tas bort för denna kategori ungdomar, och fasta jobb är det som bekant inte så gott om heller för ungdomen. Det blir då kommunernas sak att lösa frågan, antingen genom att de själva bekostar beredskapsarbetena eller på annat sätt.

Arbetsmarknadsministern säger också i sitt svar att utbildning på lång sikt enligt hans uppfattning är ett bättre alternativ för ungdomarna än beredskapsarbete. Ja, jag är överens med arbetsmarknadsministern om att alla ungdomar som vill skall kunna studera vidare. Men jag är inte överens med arbetsmarknadsministern om att det skall vara det enda alternativet till arbetslöshet eller att det alltid är det bästa alternativet. För många skoltrötta ungdomar är arbetslivserfarenheter förmodligen ett bättre universitet. Arbetslivserfarenheter räknas också många gånger som väl så bra meriter som utbildning, när man sedan söker fasta jobb.

Herr talman! Slutligen till min fråga igen.

Jag utgår från att regeringen, trots att arbetsmarknadsministern nu inte klart besvarat frågan, avsett att detta nya system inte skulle innebära att kommunerna får ökade kostnader, även om det i praktiken riskerar att bli så. Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern om regeringen kommer att lämna statsbidrag till beredskapsarbeten för ungdomar under 18 år i den omfattning som kommunerna behöver bidrag för att ge ungdomarna ett arbete. Det finns i proposition 145 undantagsbestämmelser, och det avgörande för kommunernas ekonomi och för ungdomarnas möjlighet att få arbete, om de vill ha det, kommer ju att vara hur dessa undantagsbestämmelser tillämpas.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Får jag först till John Andersson säga, med anledning av den debatt som vi förde här i huset i januari om liknande spørsmål, att jag tycker att John Andersson har blandat ihop två saker. Det ena är detta att vi alltid har tillämpat den principen, att när man har stått inför ett halvårsskifte – det har ofta gällt halvårsskiften – har man i god tid fått besked om kommande period. Det har varit tekniken vad gäller beredskapsarbeten och arbetsmarknadspolitiska åtgärder över huvud taget, och den tekniken tänker vi fortsätta med.

Jag tror det är riktigt att man anpassar både åtgärderna och volymen på åtgärderna till konjunkturernas växlingar. Jag hoppas att John Andersson instämmer i den uppfattningen, för annars tror jag att vi kommer snett i det här arbetet.

Det andra är att jag vid det aktuella tillfället sade att vi kommer att eftersträva en överväxling av resurserna till mera utbildningsinriktade insatser för ungdomarna.

Vad jag här har att säga kan också i hög grad gälla det Marie-Ann Johansson nämnde. Under en längre tid har vi fått uppleva kritik mot beredskapsarbeten för ungdom. Inte minst vpk har varit rätt kritiskt mot denna ordning. Man har ibland sagt till mig att arbetsmarknadsministern bara ordnar sysselsättning för några månader, sedan bryr han sig inte om vad som händer därefter. Jag har förvisso tagit en del av den här kritiken till mig. Jag har själv upplevt att vi måste få alla de här åtgärderna mer inriktade på något mål, så att ungdomarna när de fått hjälp av samhället genom olika resurser, står starkare på arbetsmarknaden. Eftersom vi vet att det i allmänhet beror på bristande utbildning och yrkeserfarenhet att de lätt slås ut i en lågkonjunktur, inte klarar sig så väl vid ett företag, kanske är de första som får lämna jobbet, är det de sakerna vi skall angripa och försöka rätta till. Det är därför vi, under den tid jag haft ansvaret för arbetsmarknadsdepartementet, så envetet har drivit varvningen av praktik och utbildning. Jag hoppas att John Andersson och Marie-Ann Johansson ställer upp på detta. Det måste vara en riktig princip, och det är därför jag säger att vi måste försöka anpassa skolan så att den klarar den här uppgiften. Vi måste individualisera kursplanen så att skolan anpassar sig till ungdomens behov och ungdomarna inte tvingas in i någon bestämd form i en skolstadga. Det är inte krångligare än så, och jag tänker fortsätta att arbeta efter den modellen.

Självklart försöker vi inte den här vägen förlänga skolplikten, som Marie-Ann Johansson på något märkligt sätt försöker hävda här. Jag har aldrig sagt det. Önskar man ta ett jobb skall förmedlingen hjälpa ungdomarna till detta, om det går att ordna. Vi kommer inte, vilket framgår av svaret, att vara definitiva i vår handläggning av beredskapsarbeten i fortsättningen. Det står klart utsagt i den proposition som behandlar de här frågorna att om man inte kan erbjuda en lämplig utbildning, om ungdomarna inte kan få de jobb jag nämnde nyss, då finns det möjligheter även i fortsättningen att motsvara de krav som ställs och erbjuda beredskapsarbete.

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

Om vissa stödåtgärder för arbetslös ungdom

Om vissa stödåtgärder för arbetslös ungdom

Men att skolan skall ta över mer av ansvaret än den gjort hittills, det tror jag är ett måste. Vi kan inte hålla på och improvisera med bara arbetsmarknadspolitiska insatser för dessa tonåringar. De behöver mer av lämpad utbildning och yrkespraktik i stället.

När det gäller övervältringen av kostnaderna på kommunerna har det, Marie-Ann Johansson, inte skett någon ändring. Det är en missuppfattning att säga att dessa anslag skall användas då industrinedläggningar hotar, det var någon av er som nämnde det, eller att de skulle användas för gymnasieskolans ökade kostnader med anledning av dess insatser för denna grupp ungdomar. Det finns separata pengar för det. De 1,8 miljarderna är till för beredskapsarbeten, och låt mig säga att 70–80% av de beredskapsjobb vi haft under senare tid gått just till ungdomsgruppen. Det är egentligen ingen som helst skillnad för ungdomar över 18 år då det gäller att kunna erhålla beredskapsarbete. Det jag säger är att vi skall försöka anpassa gymnasieskolan så att den kan ta över mer av det som hittills varit för mycket av improvisationer med beredskapsjobb för de här ungdomarna. Vad är det för fel på den synen? Bidragsprocenten är 75 för kommunerna. Det har den alltid varit och kommer att vara i fortsättningen. Det förekommer ingen övervältring av kostnaderna här.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Eftersom arbetsmarknadsministern tydligen bestrider att pengar från kontot Beredskapsarbeten även skall kunna gå till nedläggningshotade industrier får jag väl läsa högt ur Bilaga 15 Arbetsmarknadsdepartementet till budgetpropositionen 1979/80:

”Delprogrammet Beredskapsarbeten omfattar statliga beredskapsarbeten samt statsbidrag till motsvarande kommunala och enskilda arbeten, ävensom statligt stöd till tidsbegränsad fortsatt drift vid nedläggningshotade företag. Beredskapsarbeten syftar till att motverka arbetslöshet till följd av säsong- och konjunkturedgång eller när arbetstillgången av andra skäl är otillräcklig.”

Detta står alltså uttryckligen skrivet i budgetpropositionen, och det är det som jag har gått efter.

Sedan är det naturligtvis alldeles klart att vi från vårt parti helst vill att alla skall ha fasta och meningsfulla jobb. Jag tror inte att vi behöver ta upp någon strid om det. Vad vi tvingas konstatera är att man under många år har fått hålla på med beredskapsarbeten och att vi även i fortsättningen kommer att vara nödsakade att anordna sådana.

Jag hade inte tänkt ta någon diskussion nu om propositionen eller göra någon värdering av den utbildning som kommer att säkras genom det förslaget. Det kommer ju upp till behandling här i kammaren, och den debatten får vi möjlighet att ta när den stunden kommer. Jag vill i alla fall nämna att det framgår av propositionen att det finns fler ungdomar under 20 år i beredskapsarbeten än i arbetsmarknadsutbildning. Det kanske beror på att många av dessa ungdomar vill ut och arbeta, alltså vill ha ett jobb. Det skulle vara ett bra besked till dessa ungdomar, om arbetsmarknadsministern

Om vissa stödåtgärder för arbetslös ungdom

här i kammaren i dag mycket klart utsade att inga ungdomar skall kunna stängas ute från beredskapsarbeten, om de inte vill ha den utbildning som kommer att anordnas. Visserligen sade arbetsmarknadsministern i sin replik, och det framgår även av interpellationssvaret, att det även i fortsättningen kommer att anordnas sådana beredskapsarbeten, men jag skulle i alla fall vilja tipsa arbetsmarknadsministern att prata med några av landets arbetsförmedlare. Jag har roat mig med att göra det den senaste veckan. Arbetsförmedlarna har fått en mycket god kännedom om de ungdomar som de har sysslat med under flera år. De kan berätta varför många av ungdomarna inte vill fortsätta att gå i skolan eller ägna sig åt annan utbildning utan i stället vill ha ett jobb.

Till slut vill jag säga att jag har en stark känsla av att arbetsmarknadsministern och jag här i kammaren kommer att få fler debatter av det här slaget. Jag lovar att följa denna fråga med största uppmärksamhet.

MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Det är riktigt att vi från vpk har varit kritiska mot beredskapsarbetena. Vi tycker att det vore betydligt bättre att mer gå in för att skapa fler fasta jobb också för de här ungdomarna. I den föregående debatten talade man ju om att skapa fler fasta jobb åt människorna. Men beredskapsarbete med den otrygghet det innebär är väl ändå bättre än arbetslöshet. Det tycker också vi från vpk.

Arbetsmarknadsministern sade att regeringen vill att man skall varva jobb och utbildning. Men det vi har hört i dag tyder inte på det. Man vill i stället fortsätta utbildningen direkt efter den allmänna skolpliktens slut, och det kallar inte jag för varvning av jobb och utbildning. Jag menar att de som så vill redan då skall ha rätt till ett jobb med en lön. Det måste man lösa dels genom att skapa fler fasta jobb också för de här unga människorna, dels genom att fortsätta med det stöd till beredskapsarbeten som nu har funnits för ungdomar i 16–17-årsåldern.

Det heter i propositionen att beredskapsjobb i princip inte skall komma i fråga för 16–17-åringar annat än i undantagsfall. Nu säger arbetsmarknadsministern att om det inte går att få utbildning eller fast jobb så skall de få beredskapsarbete – det skall vara slut på improvisationerna. Jag tycker att det i stället verkar bli början till flera improvisationer, åtminstone för kommunerna, som alltså inte på samma sätt som tidigare kan planera beredskapsarbeten för ungdomar – de får inte normala anslag till det, utan det är bara i undantagsfall de skall beviljas anslag.

Jag tycker inte detta går ihop riktigt. Arbetsmarknadsministern säger att de här ungdomarna inte skall tvingas till skolan eller ställas inför den beska verkligheten att inga beredskapsarbeten längre finns. Men hur skall kommunerna kunna planera beredskapsarbeten om det inte finns några anslag till dem, om de bara undantagsvis skall kunna få anslag till det?

Det är regeringen som skall avgöra hur undantagsbestämmelserna skall tillämpas. Jag är positiv och tolkar Rolf Wirténs uttalanden så, att man skall kunna få anslag till beredskapsarbeten i normal ordning, om man inte kan

Fredagen den
9 maj 1980

*Om vissa stödät-
gärder för arbets-
lös ungdom*

bereda ungdomarna plats i utbildning eller fast jobb. Det vore bra om arbetsmarknadsministern ville bekräfta det.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Först till John Andersson. Han tog upp frågan om de här pengarna skall användas till hotade företag. Det är inte alls avsikten att de här pengarna skall användas för att driva produktion i krisföretag – det är det jag har hävdad. Till det finns det andra resurser. Om människor däremot blir friställda och man inte kan erbjuda andra arbetstillfällen, skall man naturligtvis i vanlig ordning försöka hjälpa dem med beredskapsjobb, och då ligger det inom denna ram. Det är människorna det är fråga om och inte industrin som sådan.

När det gäller frågan om det är ett tvång att gå in i gymnasieskolan eller ej har jag tidigare sagt att det inte är det. Det är givet att vi inte kan införa sådana bestämmelser den här vägen. Men jag vill ändå erinra Marie-Ann Johansson om att riksdagen har uttalat att skolmyndigheterna har ett uppföljningsansvar till 18 år. Det har man försökt leva upp till. Man har i dag ungefär 85 % av ungdomarna i de här åldrarna i gymnasieskolan. Det fattas cirka 15 %, och det är de som alltså går ut ur skolsystemet i och med grundskolans avslutning eller "droppar ut" ur gymnasieskolans kurser. Det är här vi behöver förbättra samhällets resurser, så att de lättare kan komma in på arbetsmarknaden.

Många gånger är det just i den här gruppen vi har dem som är mest i riskzonen och som behöver särskilt mycket hjälp. Det är därför jag menar att man måste ytterligare anpassa gymnasieskolornas praktiska inslag så att dessa ungdomar känner sig motiverade att fortsätta sin utbildning och få den yrkespraktik som är inbyggd i det här systemet. Det är en varvning av praktik och utbildning, Marie-Ann Johansson. Det går inte att försöka hävda att vi på något sätt vill ta några steg tillbaka i det avscendet. Det är den kursriktning vi har hållit hela tiden. Huvudtanken är att varva praktik och utbildning i de kursplaner som nu skall anpassas till den enskilde individen för att det inte skall vara nödvändigt för ungdomarna att anpassa sig till ett alltför stelbent skolsystem.

Jag vill också nämna något om beredskapsjobben. I dag pläderar man på nytt väldigt varmt för beredskapsarbete. Visserligen sade Marie-Ann Johansson att hon insåg att man i det tidigare skedet har riktat kritik mot de här jobben och stod fast vid den – om jag förstod henne rätt – men ändå är det bättre att ha beredskapsjobb än att vara arbetslös. Det har jag sagt hela tiden, och det är därför jag har arbetat för att vi skall kunna hjälpa ungdomarna när det inte har funnits bättre alternativ. Vi har faktiskt för bara något år sedan haft en volym på 46 000 beredskapsarbeten, och – som jag också nämnde förut – ungefär 80 % gällde ungdomar. Det vore alldeles galet att rikta kritik mot mig för att vi inte har försökt erbjuda ungdomarna beredskapsjobb i den omfattning som behövts.

Men det här är inte något som är bättre än en lämplig utbildning som har ordentliga inslag av praktik, låt mig slå fast det. Jag är övertygad om att det är

en sådan linje som leder till ett bättre fäste på arbetsmarknaden i fortsättningen för de här ungdomarna.

Låt oss alltså fortsätta det här arbetet; vi kommer tillbaka till debatten så småningom. Jag känner mig ganska övertygad om att det är den rätta vägen.

Fasta jobb behöver vi ha fram, nämnde Marie-Ann Johansson. Det håller jag naturligtvis också med om. Det är sådana vi skall skapa genom en bra ekonomisk politik och näringspolitik. På den punkten har jag inget annat att säga än att vi skall arbeta vidare. En annan fråga är hur det skall gå till, men det hör inte riktigt till dagens debatt.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Helt kort: Anslaget till beredskapsarbeten är nu 1,8 miljarder. Förra året fanns det så att säga två olika punkter: dels särskilda beredskapsarbeten, dels beredskapsarbeten. Nu har det skett en successiv minskning från, tror jag, 4,3 miljarder 1977/78 till 1,8 miljarder i dag. Det finns inte utsagt annat än rent allmänt vad dessa pengar skall användas till, och det är en av anledningarna till att jag har ställt min fråga.

Nu har jag i alla fall fått något svar från arbetsmarknadsministern, nämligen att de här jobben skall fortsätta. Jag vill därför till sist bara säga att jag tror att det kommer att finnas anledning till flera debatter av det här slaget i kammaren. Jag har nämligen en känsla av att dessa pengar inte på långt när kommer att räcka till för att fylla de behov som finns.

MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Först vill jag återkomma litet grand till vår kritik mot beredskapsarbeten. Det är ju inte själva arbetet i sig vi har kritiserat utan snarare formen, alltså inte vad man gör utan att man har en otrygghet i sådant arbete. Jag tror att många av beredskapsarbetena skulle kunna omvandlas till fasta jobb, om viljan fanns hos regeringen att skapa fler fasta jobb.

Jag är inte helt övertygad om att det alltid är bättre med utbildning än med arbete, även om det ofta är det. Det finns ungdomar som är skoltrötta och – som jag sade i mitt första inlägg – alltså kanske många gånger mår bättre av att komma ut och få jobb direkt efter den allmänna skolan.

Jag tyckte inte att jag fick något ordentligt svar från arbetsmarknadsministern. Kan kommunerna, frågade jag, förlita sig på de 75-procentiga statsbidragen för beredskapsarbeten också i fortsättningen för 16–17-åringar som man inte kan placera i den här utbildningen eller som inte får ett fast jobb?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Låt mig då kort än en gång besvara den frågan. Det skall anvisas särskilda medel för anordnande av den nya utbildning som vi skall diskutera här i kammaren senare i maj. Om kommunerna vidare inte kan bereda ungdomarna arbete eller utbildning inom denna nya ram eller inom gymnasieskolan som helhet, kan de i sista hand också få anordna

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

Om vissa stödåtgärder för arbetslösa ungdom

beredskapsarbete. Jag sade redan i mitt första anförande, herr talman, att det i sådana fall fortsättningsvis liksom hittills kommer att utgå ett 75-procentigt bidrag. Jag har gett ett mycket klart svar på den ställda frågan.

MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Det gäller en fråga som går att besvara med ett ja eller med ett nej, och jag tolkar arbetsmarknadsministerns svar som ett ja. Kommunerna kan alltså förlita sig på att de, i den mån de t. ex. inte lyckas med insatser för utbildning på grund av att ungdomarna inte vill ha denna, också i fortsättningen kan få de här aktuella statsbidragen, och det tycker jag är positivt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1979/80:2054 och 2055 till näringsutskottet

1979/80:2056 yrkandena 6 b och 8 till civilutskottet

i övrigt till näringsutskottet

1979/80:2057 till näringsutskottet

§ 11 På hemställan av talmannen beslöt kammaren kl. 11.16 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

§ 12 Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00 under ledning av förste vice talmannen.

§ 13 Anmälades och bordlades

Motionerna

1979/80:2058 av *Gunnel Liljegren*

1979/80:2059 av *Kjell Mattsson*

med anledning av proposition 1979/80:170 om vissa energifrågor

§ 14 Anmälades och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1979/80:31 angående verkställd granskning av riksbankens förvaltning år

1979 samt förslag om disposition av riksbankens vinst jämte motioner

1979/80:32 med anledning av motion om 1980 års folk- och bostadsräkning
m. m.

1979/80:33 med anledning av propositionen 1979/80:163 med förslag om
upphävande av lagen (1975:171) om förbud mot nedsmältning av mynt
jämte motion

1979/80:34 med anledning av propositionen 1979/80:160 om fortsatt valuta-
reglering. m. m., jämte motion

1979/80:35 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om

tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt avser ekonomidepartementets verksamhetsområde
1979/80:36 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt avser budgetdepartementets verksamhetsområde
1979/80:37 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt avser avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

Skatteutskottets betänkanden

1979/80:43 med anledning av motioner rörande arvs- och gåvobeskattnin-
gen
1979/80:47 med anledning av propositionen 1979/80:109 om stöd till
glesbygden för vissa energikostnader såvitt propositionen hänvisats till
skatteutskottet jämte motioner

Justitiekammarens betänkanden

1979/80:38 med anledning av motion om ändrade forumregler i vissa
skadeståndsmål
1979/80:39 med anledning av motion om ordningen för förhör med
målsägande
1979/80:40 med anledning av motion om handläggning av mål om betalnings-
föreläggande
1979/80:41 med anledning av motion om åtalsreglerna vid barnmisshandel
m. m.

Lagutskottets betänkande

1979/80:29 med anledning av motion om uppräknning av skadeståndslivrän-
tor

Försvarsutskottets betänkanden

1979/80:13 med anledning av propositionen 1979/80:100 såvitt avser anslag
m. m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde och proportio-
nen 1979/80:117 om vissa anslagsfrågor m. m. rörande försvaret jämte
motioner
1979/80:14 med anledning av propositionen 1979/80:100 såvitt gäller
ekonomiskt försvar inom handelsdepartementets verksamhetsområde
jämte motioner
1979/80:15 med anledning av propositionen 1979/80:135 om organisation av
totalförsvarets högre regionala ledning m. m. jämte motioner
1979/80:16 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om
tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt avser
försvarsdepartementets verksamhetsområde
1979/80:17 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om
tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt avser

ekonomiskt försvar inom handelsdepartementets verksamhetsområde
jämte motion
1979/80:18 om uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1979/80:18 med anledning av motioner angående vårdbidrag

1979/80:19 med anledning av motion om delpensionsförsäkring

Socialutskottets betänkanden

1979/80:38 med anledning av propositionen 1979/80:116 om åtgärder för att förbättra kontinuiteten i hälso- och sjukvården m. m., såvitt propositionen hänvisats till socialutskottet, jämte motioner

1979/80:39 med anledning av motioner om skriftliga deklarationer mot livsförlängande åtgärder, om forskning på svårt sjuka patienter och om ändring i obduktionslagen

1979/80:41 med anledning av propositionen 1979/80:154 om överenskommelser om bidrag till verksamheten vid karolinska sjukhuset och akademiska sjukhuset i Uppsala, m. m.

1979/80:42 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt avser socialdepartementets verksamhetsområde

Utbildningsutskottets betänkande

1979/80:29 med anledning av propositionen 1979/80:104 om vissa högskoleadministrativa frågor samt propositionen 1979/80:100 såvitt gäller anslag till Kungl. biblioteket och till vissa särskilda utgifter inom högskolan m. m. jämte motioner

Trafikutskottets betänkanden

1979/80:23 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

1979/80:24 med anledning av propositionen 1979/80:126 om arbetsmiljön på örlogsfartyg, m. m.

Jordbruksutskottets betänkanden

1979/80:37 med anledning av propositionen 1979/80:91 om statligt stöd till åtgärder för en ändrad vattenhushållning i Hjälmaren jämte motioner

1979/80:39 med anledning av viss del av propositionen 1978/79:115 med riktlinjer för energipolitiken, såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde, jämte motioner

Näringsutskottets betänkanden

1979/80:39 med anledning av motioner om tekoindustrin

1979/80:42 med anledning av propositionen 1979/80:109 om stöd till glesbygden för vissa energikostnader, i vad avser sänkning av ortstillägg

för vissa oljeprodukter, jämte motioner
1979/80:58 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om
tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 i vad avser vissa
anslag inom handels- och industridepartementens verksamhetsområde

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
1979/80:24 om anslag för budgetåret 1980/81 till Bidrag till yrkesinriktad
rehabilitering, m. m. jämte motioner

Civilutskottets betänkande
1979/80:29 med anledning av proposition 1979/80:125 med förslag om
tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80, såvitt avser
bostadsdepartementets verksamhetsområde

§ 15 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 8 maj

1979/80:464 av *Arne Nygren* (s) till justitieministern om inrättande av en
specialstyrka vid Stockholmspolisen:

Rikspolisstyrelsen planerar att organisera och utbilda en enhet vid
Stockholmspolisen för bekämpande av terrordåd, tagande av gisslan
m. m.

En begäran om inrättande av en sådan styrka behandlades av polisutred-
ningen 1977, och förslag presenterades regeringen om avslag på framställ-
ningen.

Mot denna bakgrund vill jag fråga justitieministern:

Anser statsrådet att skäl föreligger att nu inrätta den specialstyrka vid
Stockholmspolisen som tidigare avvisats av regering och riksdag?

den 9 maj

1979/80:465 av *Ivar Nordberg* (s) till bostadsministern om åtgärder mot
hyreshöjningar:

De allmännyttiga bostadsföretagens hyreshöjningsbehov för år 1981 har
nyligen redovisats. Till större delen har de redovisade hyreshöjningsbeho-
ven, totalt 35 kr, per kvadratmeter och år, samband med statliga beslut.

Jag vill med anledning av detta fråga:

Vilka åtgärder avser bostadsministern vidtaga för att begränsa de
redovisade hyreshöjningsbehoven?

Nr 141

Fredagen den
9 maj 1980

*Meddelande om
frågor*

1979/80:466 av *Alf Wennerfors* (m) till budgetministern om den statliga rekryteringspolitiken:

Den 21 april 1980 ledigförklarade byggnadsstyrelsen genom annons i Dagens Nyheter två helt nya tjänster.

Den ena befattningen skall enligt annonsen omfatta administrativt och ADB-inriktat utvecklingsarbete med en lön i löneintervallet F 17–F 23 (dvs. 7 948–9 899 kr. per månad). Den andra befattningen avser utredningsarbete i samma löneläge. Dessa båda nya tjänster ökar således den statliga förvaltningens lönekostnader med nära 300 000 kr.

Hur vill statsrådet medverka till en rekryteringspolitik inom den statliga förvaltningen som överensstämmer med regeringens strävan att begränsa den offentliga sektorns expansion?

Är statsrådet beredd att omgäende rekommendera eller på annat sätt medverka till anställningsstopp inom den statliga förvaltningen?

1979/80:467 av *Alf Wennerfors* (m) till kommunikationsministern om åtgärder för att öka sjösäkerheten i Stockholms skärgård:

I farleden på Nämndöfjärden i Stockholms skärgård finns ett outmärkt 9,3 meters grund, som varje vecka passeras av 1–3 tankbåtar med upp till 11 meters djupgående och med last upp till 60 000 ton olja.

Sedan Tsesis-olyckan hände för några år sedan har flera stora tankbåtar gjort grundstötningar i Stockholms skärgård. Helt nyligen gick en grekisk 60 000-tonnare på grund i södra skärgården.

Vilka åtgärder tänker statsrådet vidta för att öka sjösäkerheten – och därigenom minska risken för oljekatastrofer – i Stockholms skärgård, och hur prioriterar statsrådet de olika åtgärderna vad beträffar tidsplanering, personella och materiella resurser?

1979/80:468 av *Karin Israelsson* (c) till statsrådet Elisabet Holm om regeringens syn på sjukvårdsregionsindelningen:

Enligt tidningsuppgifter pågår visst arbete med att begränsa antalet sjukvårdsregioner i landet. Detta skulle allvarligt kunna inverka på Umeå sjukvårdsregion.

Är sjukvårdsministern beredd redovisa regeringens syn på sjukvårdsregionsindelningen i landet?

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 15.01.

In fidem
BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert